

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

י"א באב תשע"ז
3 באוגוסט 2017

לכבוד :

מנהלי בתי הספר העליסודיים השש-שנתיים ומנהלי החטיבות העליונות,
המדריכים והמורים לעברית: הבנה, הבעה ולשון בחטיבות העליונות

חוזר המפמ"ר להוראת העברית: הבנה, הבעה ולשון לשנה"ל תשע"ח בחטיבות העליונות

תוכן הנושאים בחוזר (ניווט מהיר לעמוד המבוקש בהקשה על שם הפרק)

1. המטרות המרכזיות של הוראת העברית בחטיבות העליונות 3
2. שם המקצוע – עברית: הבנה, הבעה ולשון 3
3. התלקיט ככלי להוראה ולהערכה חלופית בעברית: הבנה, הבעה ולשון 3
4. החממה הפדגוגית – למידה מצמיחה אדם 5
- 4.1 שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות) – קידום המרכיב התוך-אישי בלמידה 5
- 4.2 הנושא השנתי – שבעים שנה להקמת מדינת ישראל 6
5. שילוב הפדגוגיה הדיגיטלית בשיעורי עברית 6
- 5.1 מיזם הכתיבה הדיגיטלית בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות 7
- 5.2 בחינת הבגרות המקוונת 7
6. אוריינות הקריאה וביטוייה בתוכנית הלימודים ובמבחני פיז"ה 2018 8
7. התפוקות המצופות 9
8. ארגון הלמידה ומפרט התכנים בחטיבות העליונות בחינוך הכללי 10
- 8.1 פריסת שעות הלימוד על-פי הכיתות ועל-פי אפשרויות הבחירה 10
- 8.2 הוראה להערכה הבית-ספרית במסגרת 30% (סמל דיווח 11283) 12
- 8.3 מפרט התכנים לשאלון 11281 (שאלון 70%) 13
- 8.4 מפרט התכנים לשאלון 11282 (שאלון 30%) לנבחני משנה ולנבחנים במוסדות שאינם מוכרים 21
- 8.5 השאלונים המותאמים 24
- 8.6 הדגשים להוראת העברית לתעודת הסמכה בחינוך הטכנולוגי-מקצועי ובמפת"נים 27
9. היבחנות ב"עולם הישן" (טרום הרפורמה ללמידה משמעותית וארגון הלמידה החדש) 31
10. ספרי הלימוד וחומרי הלמידה המאושרים לחטיבות העליונות 31
11. הפורטל הפדגוגי למורים לעברית בחטיבות העליונות 31
12. קהילת המורים לעברית 31
13. הדרכת המורים לעברית בחטיבה העליונה 32
14. ההשתלמויות 33
15. כתיבת עבודת גמר בהיקף 5 יח"ל 33
16. הצטרפות למאגר מערכי בחינות הבגרות והמיצ"ב 33
17. מועדי ההיבחנות והדיווח על-פי השאלונים וסמלי הדיווח 34

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

בברכה,

תומר בוזמן

המפמ"ר על הוראת עברית: הבנה, הבעה ולשון

העתקים

מר שמואל אבואב, מנכ"ל משרד החינוך
ד"ר משה ויינשטוק, יושב ראש המזכירות הפדגוגית
מר אריאל לוי, מנהל המנהל הפדגוגי
מר משה זעפרני, מנהל אגף א שפות – המזכירות הפדגוגית
גבי דסי בארי, מנהלת האגף לחינוך על יסודי – המנהל הפדגוגי
מר דויד גל, מ"מ מנהל בכיר אגף הבחינות
ד"ר חגית גליקמן, מנכ"לית ראמ"ה
גבי אילנה כהן, מכון סאלד
מנהלי המחוזות
המדריכות המרכזות במחוזות והמדריכות הארציות בעברית

1. המטרות המרכזיות של הוראת העברית בחטיבות העליונות

- שיפור הכשירות האוריינית הדבורה והכתובה בשפת האם עברית על־פי [תוכנית הלימודים בעברית](#) ובהתאמה ליעדי משרד החינוך
- טיפוח הכשירות הלשונית של התלמידים – השליטה בלשון, הכושר להשתמש בכלים הלשוניים לצרכים אקדמיים ואחרים: הרחבת אוצר המילים, שכלול ההבעה בכתב ובעל־פה וההבנה של טקסטים; שימוש תקין בלשון – בהגייה, בכתב, במשמעות, בנטייה, בתצורה ובתחביר; גיוון וגמישות משלבית והתאמת הלשון לנסיבות
- גילוי החוקיות בלשון על סמך התבוננות בתופעות לשון ובתהליכי לשון אגב עמידה על הדינמיות שלה.
- הכרת הכוחות המשתתפים בעיצוב העברית: המורשת הלשונית, הצורך בהרחבת אוצר המילים, השוואת המערכת (ההיקש), האופנות הלשוניות ועוד – והמודעות למתח שביניהם
- שילוב התקשוב, לרבות הכלים הדיגיטליים, בהוראת העברית
- גיוון בדרכי הערכה חלופיות והטמעת התלקיט בתהליך ההוראה־למידה
- שיפור עמדות התלמידים כלפי המקצוע עברית, טיפוח עניין וסקרנות כלפי הלשון העברית והוקרתה

2. שם המקצוע – עברית: הבנה, הבעה ולשון

נראה כי בשנים האחרונות נהיו המורים והרכזים לעברית בבתי ספר רבים מורים לשפה ורכזי שפה. אין חולק על כך כי העברית היא שפה, אך יודגש כי השם הרשמי של תחום הדעת, שאנו מוקירים ואוהבים, הוא **עברית (הבנה, הבעה ולשון)**. כל הגיוון של השם הרשמי הזה גם הוא ראוי ויפה: עברית, לשון עברית, הבעה עברית וכיוצא בזה. כשם שהמורים לאנגלית ורכזי המקצוע אנגלית נושאים בגאון את שם השפה שהם מלמדים (כך גם המורות לצרפתית, לספרדית וליידיש), ראוי כי גם המורים לשפה והרכזים ישובו לחיק **עברית**. הבהרה זאת נכונה גם לרכזי המערכת המשבצים במערכות השעות שיעורי **שפה**.

3. התלקיט ככלי להוראה ולהערכה חלופית בעברית: הבנה, הבעה ולשון

30% מציון הבגרות בהבנה, הבעה ולשון עברית הוא הערכה בית־ספרית, הניתנת על הישגי התלמיד ועל שליטתו בידע ובמיומנויות הנלמדות והנבדקות בדרכי הערכה חלופיות. בעברית הערכה זו תיעשה בתלקיט, הכולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. התלקיט הוא ממהות המקצוע: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא והמשמשים לו תשתיות לכתיבה, הטיטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו והשכתוב שנעשה בעקבות המשוב. התלקיט יכול גם משימות שונות הקשורות למיומנויות אורייניות ולשוניות הכוללות תהליכי בקרה ושכתוב, כגון כרזה, משחק, סקר, עיתון ומצגת בנושא מסוים. נוסף על כך, יש לשלב באופן שוטף פעילויות בהבעה בעל־פה כמטרה וכאמצעי (ראו שילוב מטלות ההבעה בעל־פה במסגרת [יחידות ההוראה](#) באתר הפיקוח על הוראת העברית). התלקיט, אם כן, משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי להערכה מעצבת ומתמשכת של תהליך הלמידה.

כיוון שהתלקיט הוא אוסף של משימות ושל עדויות הקשורות לתהליך ההוראה, יחליט המורה (מומלץ בשיתוף התלמיד) אילו מהחומרים הוא עצמו יבדוק ואילו מהחומרים ייבדקו בהערכה עצמית או במשוב עמיתים. מומלץ כי החומרים שהמורה ייקח לבדיקתו יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התלקיט כולו. בדרך זו אפשר להימנע מבדיקת כל תכולת התיקים בסוף השנה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

התלקיט הוא חלופה להערכה המסורתית, ולכן במסגרת 30% אין צורך להוסיף ולקיים לצידו גם את שגרת המבחנים הרגילה. המבחן יכול להיחשב כחלופה בהערכה כשהוא מלווה ברפלקציה, בתכנון משותף של המבחן עם התלמידים, במשוב עמיתים וכיוצא בזה.

! מאחר שהציון על התלקיט הוא חלק מציון הבגרות בעברית של התלמיד חשוב לשמור על איכות ועל רף הראויים לבוגר מערכת החינוך והנגזרים מיעדיה של תוכנית הלימודים בעברית.

עקרונות לתכולת התלקיט

כללי
• התלקיט כולל עדויות למעורבות המורה ולהערכתו (יודגש כי מעורבות מורה אינה בהכרח בדיקה מקיפה של כל אחד מתוצרי הכתיבה בתלקיט). • התלקיט כולל עדויות ללמידת עמיתים ולדיאלוג בין התלמידים. • בתלקיט יש ביטוי לתהליכים רפלקטיביים על תוצרי התלקיט הן בתחום ההבנה וההבעה הן בתחום הלשוני.
הבנת הנקרא
• התלקיט כולל עיסוק בהבנת הנקרא ובקריאה ביקורתית של טקסטים כמטרה וכתשתית לכתיבה. • התלקיט כולל משימות אורייניות המכשירות את הלומד ברוח פיזה.¹
ההבעה בכתב
• מטלות הכתיבה הניתנות לתלמידים הולמות את הרף הראוי לחטיבה העליונה. • התלקיט כולל מטלות כתיבה קצרות טווח.² • התלקיט כולל לפחות שתי כתיבות טיעון ארוכות טווח, אשר כל אחת מהן מבוססת על 2-3 טקסטים בהיקפים שונים וברמות מורכבות שונות המתאימות לתלמיד בחטיבה העליונה.³ • היקף הכתיבה של כל אחד מתוצרי הכתיבה ארוכת הטווח הוא 500-700 מילים. • התלקיט כולל עדויות לטיוט ולשכתוב.
התחום הלשוני
• התחום הלשוני הנבחר ללמידה במסגרת 30% אינו מתחום ההעמקה של לימודי 70%. • העיסוק בנושא הלשוני: ההקניה, התרגול והחקר, הולם את הרף הנדרש בחטיבה העליונה. • בתלקיט יש ביטוי לתהליכי חקר לשוני שנעשו במסגרת הוראת התחום הלשוני הנבחר.
ההבעה בעל־פה
• בתלקיט יש ביטוי להבעה בעל־פה, כגון הרצאת דברים (פרזנטציה), בעקבות קריאה וכתיבה ובעקבות חקר של הנושא הלשוני.

¹ על פיזה 2018 ומשימות פיזה ראו סעיף 6.

² יודגש כי המונחים **כתיבה ארוכת טווח** ו**קצרת טווח** נוגעים למשך העיסוק בתהליך הכתיבה ולא להיקף התוצרים או לכמותם.

³ ראו גם סעיף 8.2: הוראה להערכה הבית־ספרית במסגרת 30%.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

איכות התלמידים וגיוון (לצד נושאים נוספים הקשורים לבחינה החיצונית) כמו גם המלצות לארגון תכולת התלמידים ולאופן ההערכה יעמדו במרכז ההשתלמויות ובהדרכה. גם קהילת המורים לעברית יכולה לשמש במה לשיתוף בהצעות לארגון תכולת התיק.⁴

חשוב לשמור את הנתונים של התלמידים לשימוש פנימי בבית הספר ולתעד באופן מפורט את ביצועיהם כדי לבדוק את התקדמותם.

4. החממה הפדגוגית – למידה מצמיחה אדם

כחלק מהלמידה המשמעותית הוקמה במזכירות הפדגוגית ה"חממה פדגוגית" המשמשת מרחב לפיתוח רעיונות ויוזמות לגיוון ההערכה בבחינות הבגרות ובבחינות הבית-ספריות. במסגרת ה"חממה הפדגוגית" ישולבו שאלות חשיבה, ערכים, מעורבות ורלוונטיות בהוראה ובבחינות. במקביל יורחבו התוכניות הממירות בחינת בגרות בחטיבה העליונה. המורים מוזמנים להציע יוזמות או להצטרף ליוזמות הקיימות המחליפות בחינת בגרות על פי תנאי סף ועמידה בדרישות מחייבות.

4.1 שאלות עמ"ר (ערכים מעורבות ורלוונטיות) – קידום המרכיב התוד-אישית בלמידה

שאלות עמ"ר שואפות להיות שאלות חשיבה מסדר גבוה הנוגעות לחיי הלומדים והעוסקות בערכים כלליים או העולים מתוך תוכנית הלימודים. תפקידן של השאלות הללו הוא לקדם למידה בעלת משמעות לומד ולעורר שיח ערכי בכיתה. בשנה שעברה החלנו להטמיע את העיסוק בשאלות עמ"ר כבסיס לדיון בערכים ובנושאים המעודדים את מעורבות התלמיד והרלוונטיים לעולמו ולחיי. העיסוק בכך היה חלק מהפיתוח המקצועי ומהשיח בכיתה וקיבל ייצוג בשאלון הבגרות בהיקף של חמש נקודות.

השנה נרחיב את העיסוק בשאלות עמ"ר ונעמיק בהן. על המורים לקדם שיח עמ"ר בלמידה כחלק מהנושאים העולים מן הטקסטים הנלמדים, מן הטקסטים המופקים וכחלק מהעיסוק בידע הלשוני ומהרלוונטיות שלו לחיי היום-יום של התלמיד. משנת תשע"ח שאלת עמ"ר בבחינת הבגרות תהיה בהיקף של עד עשר נקודות ותכלול סעיפי ידע וערכים. בהערכת שאלות אלה תיבחן יכולת ההבעה וניסוח התשובה בכתיבה מעמיקה, מבוססת ולכידה, הנשענת על ידע רלוונטי של התלמיד ועל מידע מתוך הטקסטים.

למאמרים בנושא **שאלות העמ"ר** ולשאלות נוספות בכלל תחומי הדעת לחצו **כאן**.

להלן דוגמאות לשאלות העמ"ר שהופיעו בבחינות הבגרות האחרונות בעברית:

- לדעתך, האם מוסדות החינוך שלמדת בהם "העניקו לך דג" או "לימדו אותך לדוג"? נמק את דברך והדגם אותם. (שאלון 11281, חורף תשע"ז)
- אילו היית מקים תנועת נוער חדשה, איזה ערך היית רוצה להנחיל לחניכים בתנועה? תוכל לבחור בערך שהוזכר בטקסטים שקראת או בערך אחר החשוב בעיניך. בתשובתך הצג את הערך, ונמק מדוע בחרת בו. (שאלון 11281, קיץ תשע"ז)
- שיר התפילה שלפניך נכתב בעת צרה. אנשים שחווים שמחה או נקלעים לצרה מרגישים לעיתים צורך להתפלל תפילה אישית. איזו תפילה היית מעדיף להתפלל במצבים כאלה – תפילה במילים משלך או תפילה מנוסחת? נמק את תשובתך. (שאלון 75281, קיץ תשע"ז)

⁴ על קהילת המורים ראו סעיף 13.

4.2 הנושא השנתי – שבעים שנה להקמת מדינת ישראל

שנה"ל תשע"ח תעמוד בסימן שבעים שנה להקמת מדינת ישראל. אנו ממליצים כי במהלך השנה יתרגלו המורים טקסטים ומאמרים העוסקים בנושא זה. במהלך השנים הופיעו בבחינות הבגרות טקסטים שעסקו בארץ ישראל, מדינת ישראל, העם והלשון. אנו ממליצים להסתמך עליהם בבניית יחידות הוראה.

- בחינת הבגרות קיץ תשס"ז: **מולדת יש רק אחת**
- בחינת בגרות קיץ תשס"ח: **תמורות ביחס למולדת בשירי ארץ ישראל**
- בחינת הבגרות קיץ תש"ע: **תפיסת החברות בחברה הישראלית**
- בחינת הבגרות קיץ תשע"א: **בן גוריון ותפקיד הלשון העברית**
- בחינת הבגרות קיץ תשע"ז: **תנועות הנוער ועיצובה של החברה**

בתוך כך גם השנה אנו ממליצים לשלב דיון, קריאה וכתיבה בעקבות טקסטים העוסקים ב**יהדות ספרד והמזרח** ברוח ועדת ביטון.

5. שילוב הפדגוגיה הדיגיטלית בשיעורי עברית

אנו חיים בעולם משתנה, עולם דיגיטלי. בית הספר הוא אולי המעוז האחרון שבו התלמיד עוד כותב מסמכים (סיכומי שיעור, חיבורים ומבחנים) בדף ועט. יחד עם זאת, עבודות החקר והגמר כבר מוקלדות במחשב, החיפוש אחר מקורות המידע נעשה במרשתת וגם התקשורת הבין-אישית בדוא"ל וברשתות החברתיות היא תקשורת דיגיטלית. מציאות זאת מחייבת הקניית מיומנויות דיגיטליות המקדמות קריאה וכתיבה, ועל המורים לעברית מוטלת המשימה החשובה של אימון התלמיד בכך עד להטמעתן.

המקצוע "עברית" נוגע גם לעניינים ולתחומים אחרים: מידענות - דליית מידע ממאגרי מידע ממוחשבים – עיסוק הדורש מיומנות של ברירת העיקר, סיכום, שילוב טקסטים וכדומה; תקשורת ממוחשבת (תקשוב) – הדואר האלקטרוני והשיחה האלקטרונית ושימושיהם לצרכים לימודיים; עיבוד תמלילים במחשב – שימוש יעיל בטכנולוגיה לצורכי שכתוב ועיצוב של טקסטים.

(מתוך [תוכנית הלימודים בעברית, תשס"ג: 10](#))

על המורים ועל התלמידים לשלוט במיומנויות הללו ולשלבן במהלך הלמידה בכיתה ובשיעורי הבית והעבודות:

- חיפוש מושכל במאגרי המידע במרשתת
- דליית מידע אמין ושימוש מושכל בו
- קריאה בטקסט דיגיטלי והניווט בו: קישורים חמים, ניווט בדף האינטרנט וכדומה
- שימוש בכלי office בסיסיים להוראה ולקידום הכתיבה: כתיבה במסמך word ושימוש בכלי העריכה הבסיסיים ובכלים הדיאלוגיים שבו, כגון הוספת הערות, "עקוב אחר שינויים", שימוש במסמך שיתופי וכדומה

! על תהליכי הוראת הבנת הנקרא, ההבעה ומשימות החקר הלשוניות להיות מבוססים גם על פדגוגיה דיגיטלית המקדמת את התחומים הללו.

אנו מציעים להיעזר במאגרי המשימות האלה:

- ✓ [יחידות ההוראה לחטיבות העליונות מהאתר של הפיקוח על הוראת העברית](#)
- ✓ [מאגר המשימות האורייניות המתקשבות](#) (הכניסה למורים ולתלמידים היא באמצעות שם משתמש וסיסמה)

5.1 מיזם הכתיבה הדיגיטלית בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות

בשנה"ל תשע"ח נרחיב את המיזם לכתיבה והערכה באמצעות תיק עבודות כתוכנית הממירה את בחינת הבגרות בחלקה או במלואה. המיזם ייעשה במודל (moodle) של משרד החינוך ויאפשר בניית תיק עבודות דיגיטלי בהוראה מקוונת ופנים-אל-פנים של המורה בד בבד עם בקרה וליווי צמודים. הציונים הנצברים במהלך הלמידה, הן על התהליך הן על התוצרים, משתקללים אוטומטית לציון הבגרות של התלמיד. בתוך כך, בשנה"ל תשע"ז התקיימה בכמה בתי ספר במחוז מרכז תוכנית חלוץ (פיילוט) בבניית תלקיט דיגיטלי בחטיבות הביניים. בשנה"ל תשע"ח תורחב התוכנית לבתי ספר נוספים. בהמשך היא תיושם בכל בית ספר שירצה בה.

לפרטים על מיזם הכתיבה הדיגיטלי בחטיבה העליונה יש לפנות למרים רבינוביץ', מדריכה ארצית – מנהלת מיזם הכתיבה
miriamrab18@gmail.com
לפרטים על מיזם התלקיט הדיגיטלי בחטיבות הביניים יש לפנות לד"ר עליזה עמיר מנהלת תוכנית שלהב"ת והממונה על הפיתוח המקצועי של המורים והמדריכים
lizamir62@gmail.com

5.2 בחינת הבגרות המקוונת

בשנה"ל תשע"ז נבחנו כ-340 תלמידים משלושה בתי ספר בבחינת הבגרות המתוקשבת הניסיונית בעברית: הבנה, הבעה ולשון. בתחילת שנת הלימודים תשע"ח יצא קול קורא למנהלים המעוניינים להגיש את תלמידיהם לבחינה המתוקשבת במועד קיץ תשע"ח.

לצפייה בנוסח ההדגמה של בחינת הבגרות המתוקשבת לחצו [כאן](#).

נוסח ההדגמה של אפשרות א (צורות)
שם המשתמש student_demo
סיסמה student2580
נוסח ההדגמה של אפשרות ב (תחביר)
שם המשתמש hadgama_tachbir
סיסמה hadgama9870

לפרטים נוספים יש לפנות לענבל גורן, מדריכה ארצית – ממונה על החממה הפדגוגית, פיתוח והערכה
goreninbal@gmail.com

6. אוריינות הקריאה וביטוייה בתוכנית הלימודים ובמבחני פיז"ה 2018

על פי הגדרת ה-OECD, אוריינות היא היכולת של התלמידים ליישם ידע וכישורים שהם רכשו בתחומים מרכזיים וכן לנתח, להסיק ולהסביר בצורה יעילה את הדרכים לגשת לבעיות, לפרש אותן ולמצוא להן פתרונות במגוון מצבים.

אוריינות הקריאה מוגדרת כך:

אוריינות קריאה היא יכולתו של הפרט להבין טקסטים, להשתמש בהם, להעריך ולבקר אותם ולעסוק בהם כדי להשיג את מטרותיו, לפתח את הידע ואת הפוטנציאל שלו ולהיות חלק מהחברה.

(מתוך [PISA 2018 Draft Analytical Framework \(2016\): 11](#))

הגדרות אלה עולות בקנה אחד עם המטרות של הוראת העברית, על כן משימות ומטלות ברוח הגדרה זאת יהיו חלק מתוכנית העבודה השנתית בכל שכבת גיל.

בשנת 2018 יתקיים מבחן פיז"ה הבינלאומי (PISA - Programme for International Student Assessment). המבחן הנערך במחזוריות של שלוש שנים בודק את רמת האוריינות של תלמידים בני 15 (תלמידים בכיתות ט ו-י) בשלושה תחומים: קריאה, מתמטיקה ומדעים, ובוחן באיזו מידה תלמידים הקרובים לסוף מערכת חינוך החובה רכשו כלי חשיבה כלליים והבנה של הנושאים הנבדקים באופן המאפשר התמודדות טובה ויעילה עם סביבתם. בשנת 2018 יושם הדגש על אוריינות קריאה דיגיטלית.⁵

המסגרת המושגית החדשה ל-2018 ממפה את התהליכים הקוגניטיביים ואת ממדי ההבנה באופן זה:

קטגוריות על בסולם 2018	תהליכים קוגניטיביים 2018
	שטף הקריאה
איתור מידע	נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסט
	חיפוש טקסט רלוונטי ומיון מידע
הבנה	ייצוג של משמעות מילולית
	אינטגרציה והסקת מסקנות
הערכה ושיקוף	הערכת האיכות והמהימנות
	הערכה של תוכן וצורה
	זיהוי של עימות והתמודדות עימו

(מתוך [PISA 2018 Draft Analytical Framework \(2016\): 21](#))

כאמור, הממדים והתהליכים הללו נמצאים בבסיס המשימות והמבחנים בעברית (לרבות מבחני המיצ"ב ובחינות הבגרות). יש לבסס אותם בהוראה השוטפת של טקסטים בהיקפים שונים ובסוגות השונות, לרבות במשימות אורייניות ברוח משימות פיז"ה.

לרשות המורים עומדים מאגרי משימות ברוח פיז"ה:

- ✓ משימות באוריינות קריאה (משימות ממבחני פיז"ה בעבר)⁶
- ✓ הספר שאלה של טקסט בהוצאת משרד החינוך
- ✓ מאגר המשימות האורייניות המתקשבות (הכניסה למורים ולתלמידים היא באמצעות שם משתמש וסיסמה)

⁵ ראו את המכתב שנשלח מהאגף לחינוך העל-יסודי למנהלי בתי הספר.

⁶ בקובץ משימות באוריינות קריאה תמצאו תיאור תמציתי של שבע רמות הבקאות בסולם אוריינות קריאה, על פי פיזה. סולם זה יסייע למורים לקדם את תלמידיהם.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

! יש לשלב משימות אורייניות ברוח פיז"ה ותוכנית הלימודים באופן שוטף בעבודות הכיתה, בעבודות הבית, במסגרת התלקיט ובמבחנים, זאת בהתאם לרמת התלמידים ולתוכנית הלימודים.

! בכיתה י על כל תלמיד לתרגל בכל שבוע לפחות שתי משימות ברוח פיזה מהמשימות שלעיל ולשלב אותן או את חלקן בתלקיט.

7. התפוקות המצופות

התפוקות להלן נגזרות מן העקרונות, היעדים והדגשים שפורטו לעיל.

- כל המורים יבנו תוכנית עבודה על פי יעדי המשרד והפיקוח על הוראת העברית.
- כל המורים ישלבו בהוראת פרקי ה"30% דרכי הוראה-למידה הערכה מגוונות.
- במסגרת ההערכה הבית-ספרית (30%) יפיק כל תלמיד לפחות שני תוצרי כתיבה ארוכי טווח בהיקף של 500-700 מילים.
- כל המורים ישלבו פדגוגיה דיגיטלית בהוראת העברית.
- כל המורים ישלבו בהוראה משימות פיז"ה. בכיתות י לפחות שתי משימות בשבוע.

8. ארגון הלמידה ומפרט התכנים בחטיבות העליונות בחינוך הכללי

ארגון הלמידה מעמיד את הבחירה בין מוקדי ההעמקה השונים בתוכנית הלימודים. בכל אחת מהאפשרויות יילמדו הבנת הנקרא, הבעה בכתב, תחביר ומערכת הצורות. 30% מתוכנית הלימודים יכללו פרקים בהבנה ובהבעה, כולל תהליכי כתיבת החיבורים (הציר האורייני) ופרקים נבחרים מאחת המערכות הלשוניות: תחביר או צורות. הפרקים הנבחרים במערכת הלשונית הם לבחירת המורה או צוות המורים לעברית בבית הספר⁷. התכנים הללו יילמדו בהיקף של 30% מסך שעות ההוראה לשתי יחידות לימוד בחטיבה העליונה י-י"ב. כיוון שהתכנים הנלמדים במסגרת 30% הם מסד לתכנים הנלמדים ב-70% וכוללים התנסות רבה בקריאה ובכתיבה, אנו ממליצים כי תוכני ה-30% יילמדו בכיתה י.

70% מתוכנית הלימודים יכללו את המשך הוראת הציר האורייני בדגש על מיזוג מידע והוראה מקיפה של המערכת הלשונית השנייה החל בכיתה י (עם סיום הוראת תוכני ה-30%) ועד לבחינת הבגרות בכיתה י"א או בכיתה י"ב.

בכל שלבי ההוראה ישולבו העקרונות של הלמידה המשמעותית, המדגישים את העניין, החוויה, ההתנסות, החקר והערכים. את פרקי הלשון יש ללמד בזיקה לטקסט במידת האפשר.

חלוקת התכנים ל-30% ול-70%, כאמור לעיל וכפי שתפורט להלן, מאפשרת למורים את הבחירה במידת ההעמקה המתאימה לדפוסי ההוראה שלהם ואת הבחירה במערכת המתאימה לנטיית לבם ולאופי הכיתה. התלמיד יוערך על כל אחד מפרקי תוכנית הלימודים בין אם בבחינה ובין אם בהכנת התלקיט. **בשום מקרה המורה אינו יכול לבחור ללמד רק מערכת לשונית אחת. בתוך כך לא יתאפשר מעבר מאפשרות אחת לאפשרות שנייה במעבר שבין כיתה י לכיתה י"א או י"ב.**

לכל פרק מפרקי התוכנית יש להקדיש את מספר השעות המוקצות להוראתו.

8.1 פריסת שעות הלימוד על-פי הכיתות ועל-פי אפשרויות הבחירה

בטבלה מוצגת פריסת השעות על פני שנות הלימוד בכיתות י-י"ב לפי האפשרויות השונות.⁸

אפשרות א		אפשרות ב		מיזם הכתיבה ⁹	
מוקד לשוני: צורות		מוקד לשוני: תחביר		מוקד לשוני: צורות או תחביר	
י	י"א-י"ב	י	י"א-י"ב	י	י"א-י"ב
הבנה ובהבעה	כ"ע שעות	כ"ע שעות	כ"ע שעות	כ"ע שעות	כ"ע שעות
צורות	כ"ע שעות	כ"ע שעות	כ"ע שעות	על פי אפשרות א או ב, לבחירת המורה	
תחביר	כ"ע שעות	כ"ע שעות	כ"ע שעות		

להלן פריסת השעות על-פי האפשרויות השונות:

אפשרות א (מוקד לשוני: צורות)

- **להערכה בית-ספרית בכיתה י במסגרת 30% (כ"ע שעות)**

כ"ע שעות להוראת פרקים נבחרים בתחביר

כ"ע שעות (מתוך 40 שעות) יוקדשו להוראת ההבנה וההבעה בדגש על כתיבת הטיוטות בזיקה לטקסטים ולתשתיות מידע.

⁷ ראו בהמשך הצעה לפרקים נבחרים.

⁸ פריסת השעות מותאמת להקצאת שלוש ש"ש לפחות בכיתה י.

⁹ בתי הספר שיש בהם כיתות הניגשות למיזם יכולים להגיש בקשה לשעה תוספתית לכל כיתה מיזם.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

• **להערכה חיצונית (שאלון החיצוני) בכיתות י-י"א במסגרת 70% (כ-110 שעות)**

כ-55 שעות על פני כל שנות הלימוד (כ-15 שעות לימוד בכיתה י וכ-40 שעות לימוד בכיתה י"א או י"א-י"ב) להוראת מערכת הצורות באופן מקיף. תקינות בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס תילמד במסגרת שעות הלשון.

כ-55 שעות יוקדשו להוראת ההבנה וההבעה בדגש על כתיבה ממוזגת.

אפשרות ב (מוקד לשוני : תחביר)

• **להערכה בית-ספרית בכיתה י במסגרת 30% (כ-50 שעות)**

כ-25 שעות להוראת פרקים נבחרים במערכת הצורות

כ-25 שעות (מתוך 40 שעות) יוקדשו להוראת ההבנה וההבעה בדגש על כתיבת הטעון בזיקה לטקסטים ולתשתיות מידע.

• **להערכה חיצונית (שאלון החיצוני) בכיתות י-י"א במסגרת 70% (כ-110 שעות)**

כ-55 שעות על פני כל שנות הלימוד (כ-15 שעות לימוד בכיתה י וכ-40 שעות לימוד בכיתה י"א או י"א-י"ב) להוראת תחביר באופן מקיף. תקינות בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס תילמד במסגרת שעות הלשון.

כ-55 שעות יוקדשו להוראת ההבנה וההבעה בדגש על כתיבה ממוזגת.

הערות כלליות לאפשרויות א רב

- במהלך כיתות י-י"ב יש ללמד לפחות שש שעות שהן סך השעות המינימלי לשתי יחידות הלימוד כשלפחות שלוש ש"ש יילמדו בכיתה י. מומלץ כי מנהלים אשר נהגו להקצות שעות נוספות להוראת עברית ימשיכו להקצותן מאחר שתחום העברית משמש מסד לכל תחומי הדעת. בארגון הלמידה החדש הוקפד על ההלימה שבין תוכני הלימוד למסגרת השעות הנדרשת להוראת עברית בכיתות י-י"ב. בבתי ספר שבהם מלמדים מעל שש ש"ש לשתי היחידות, יש לפרוס את השעות בהתאמה.
- הקצאה של פחות משלוש ש"ש לכיתה בשנה תפגע ביכולת להביא ללמידה מעמיקה ומשמעותית ולא תאפשר הכנה של תלקיטים איכותיים.
- עקב הספירליות המאפיינת את תחום הדעת עברית, ובייחוד את פרקי ההבנה וההבעה, תהיה חפיפה בין תכנים במסגרת 30% לתכנים במסגרת 70%. ההבחנה תתבטא במורכבות הטקסטים לקריאה, במורכבות תהליכי הכתיבה ובהיקפיה. מכאן מומלץ, כמובן, כי ההערכה במסגרת 30% תיקבע קודם שייגש התלמיד לשאלון החיצוני.
- ההבחנה בין תחומי השפה, המוצגת בטבלה, נועדה להצביע על הזמן היחסי שיש להקדיש לחלק הלשוני ולחלק האורייני. אין לפצל בין מורים שונים את שעות ההבנה וההבעה ושעות הלשון באותה שנת לימודים. את התכנים הלשוניים יש ללמד בזיקה לטקסט במידת האפשר.
- ציון הברגות במקצוע עברית ישוקלל מציון ההערכה הבית-ספרית (30% מהציון הסופי) ומהציון הסופי על השאלון החיצוני (70% מהציון הסופי, על פי החישוב: 21% ציון שנתי + 49% ציון שאלון הבחינה).

מיזם הכתיבה באמצעות תיק עבודות

המורים המלמדים במיזם הכתיבה יוכלו להתחיל בו כבר במחצית השנייה של כיתה י ולפרוס את יחידות הכתיבה שבמסגרתן שלוש מחציות (מאמצע כיתה י ועד לסוף כיתה י"א). בציר הלשוני יוכל המורה לבחור את המתווה המתאים לו על פי אפשרות א או ב. הכתיבה הממוזגת תילמד במסגרת שעות ההבנה וההבעה ב-30%. הנחיות על כך יינתנו במסגרת ההדרכה האישית למורים המלמדים במסגרת המיזם.

לפרטים נוספים על מיזם הכתיבה יש לפנות למרים רבינוביץ, מנהלת תוכנית המיזם
miriamrab18@gmail.com

8.2 הוראה להערכה הבית-ספרית במסגרת 30% (סמל דיווח 11283)

תהליכי הכתיבה במסגרת 30%¹⁰

מאחר שתוצר כתיבה איכותי הוא תוצאה של תהליכי בקרה ושכתוב, הערכת כתיבת הטיעון נעשית במסגרת ההערכה הבית-ספרית, והתלמיד אינו נדרש להיבחן בה במסגרת הבחינה החיצונית. בכיתה י יכול להתלקט לפחות שני מהלכי כתיבה ארוכי טווח (לפחות מהלך כתיבה אחד במחצית) שבמוקד שלהם כתיבת טעון בהיקף של כ-500-700 מילים. תוצרי הכתיבה יהיו חלק ממהלכי כתיבה ארוכי טווח הכוללים עדויות לתהליכי בקרה ושכתוב.

הצעה לפרקים נבחרים בתחביר במסגרת 30% (בהיקף של כ-25 שעות)

זוהי הצעה לפרקים נבחרים בתחביר. המורה לעברית רשאי לבחור את מידת ההעמקה בכל אחד מן הנושאים וכן להמיר את הנושאים המוצעים בנושאים אחרים מתוך תוכנית הלימודים. תנו דעתכם על כך שיש נושאים שנלמדו כבר בחטיבות הביניים. **יש להתבסס על הנושאים הללו ולהעמיק בהם, אך אין ללמוד מחדש.**

- ההבחנה בין צירוף לבין משפט
- מבנה המשפט. עיקרי המשפט: נושא ונשוא (פועלי, שמני) והמשלימים: לוואי, תמורה, תיאור ומושא
- קשרים לוגיים
- הבחנה בין סוגי משפטים: פשוט, איחוי (מאוחד), מורכב
- סוגי פסוקיות במשפט המורכב: נושא, נשוא, מושא, לוואי ותיאור
- דרכי מסירה: דיבור ישיר, דיבור עקיף והסגר
- משפט בעל חלקים כוללים

למורים המלמדים תחביר במסגרת 30% מומלץ להתמקד בפרקים הנוגעים לתחביר השיח והעוסקים בפונקציונליות של התחביר ובתרומת הידע התחבירי להבנה ולכתיבה. מומלץ להמעיט בהיבט הטכני של ניתוח משפטים.

הצעה לפרקים נבחרים במערכת הצורות במסגרת 30% (בהיקף של כ-25 שעות)

זוהי הצעה לפרקים נבחרים במערכת הצורות. המורה לעברית רשאי לבחור את מידת ההעמקה בכל אחד מן הנושאים וכן להמיר את הנושאים המוצעים בנושאים אחרים מתוך תוכנית הלימודים. תנו דעתכם על כך שיש נושאים שנלמדו כבר בחטיבות הביניים. **יש להתבסס על הנושאים הללו ולהעמיק בהם, אך אין ללמוד מחדש.**

- עקרון התבנית והשורש בפעלים ובשמות
- חזרה על גזרת השלמים ונטיית שבעת הביניים. עמידה על משמעויות הביניים העיקריות: פעיל וסביל
- עקרונות בזיהוי שורשים בפעלים ובשמות בגזרות החסרים או לחילופין הוראת גזרת חפ"נ
- עקרונות בזיהוי שורשים בפעלים ובשמות בגזרות הנחים או לחילופין הוראת גזרות נפ"ו ונל"י/ה
- שורשים תנייניים וגזורי שם – הדגמה בצורות שקופות
- דרכי התצורה העיקריות בעברית: שורש ומשקל, בסיס וצורן, בסיס ובסיס
- משמעויות משקלים שכיחים וצורנים סופיים שכיחים

¹⁰ ראו סעיף 3: התלקט ככלי להוראה ולהערכה חלופית בעברית: הבנה, הבעה ולשון.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

8.3 מפרט התכנים לשאלון 11281 (שאלון 70%)

בשאלון הבגרות נדרש הנבחן לענות על שאלות בתחום דקדוקי אחד בלבד, ולכן ייכללו בתחום זה כל נושאי הלימוד מתכנית הלימודים בעברית תשס"ג ומחזור המפמ"ר תשס"ה.

שימו לב כי בתחום הבנת הנקרא ייווצר רצף לימודי בין חטיבת הביניים לחטיבה העליונה. מפרט התכנים, המופיע בטבלה שלפניכם, מבוסס על היקף השעות שהוצע בסעיף 13.1.

פרקים	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא והבעה בכתב	במרכז הפרק יעמדו טקסטים לקריאה מסוגים שונים ובסוגות אלה: • טקסט מידע • טקסט טיעון • טקסט מדריך (שימושי)	ממדי ההבנה • איתור מידע: - נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסטים - מיון מידע • הבנה: - ייצוג של משמעות מילולית - אינטגרציה והסקת מסקנות • הערכה ושיקוף: - הערכת האיכות והמהימנות - הערכה של תוכן וצורה - זיהוי של עימות והתמודדות עימו	במבחי המיצ"ב לכיתות ח התלמידים נדרשים להתמודד עם שניים-ארבעה טקסטים בהיקף כולל של כ-2000 מילים. על בסיס דרישה זו, יכלול פרק הבנת הנקרא בשאלון הבגרות שניים עד ארבעה טקסטים מסוגים שונים בהיקף כולל של 1500 עד 2500 מילים בהתאם למשך הבחינה ולמורכבות הטקסטים. ייתכנו טקסטים רציפים ובלתי רציפים. השאלות תהיינה שאלות הבנה מסדר חשיבה גבוה, וכן יכללו שאלות עמ"ר¹¹	50%
	כתיבה ממוגת (סיכום ממוג) של שניים עד ארבעה טקסטים מסוגים שונים בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה.	ממדי הערכת הכתיבה • תוכן המידע: - תמציתיות ודיוק • ארגון המידע: - עצמאיות הטקסט, לכידות וקישוריות, שזירה בין רעיונות משותפים לצד הייחודיות שבכל מאמר • אזכור מקורות המידע על פי כללי הכתיבה האקדמיים, שימוש מדויק ומגוון בדרכי המסירה ובפועלי ההבעה • לשון מבע ותקינות	היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-300 מילים (ההיקף עשוי להשתנות בהתאם להיקף הטקסטים העומדים בבסיס הסקירה). מיוזג זה נועד להכשיר את התלמידים לסקירה של כמה מקורות לטקסט אחד שעשוי לשמש אותם בעיקר לכתיבת עבודה אקדמית.	
לשון ומטה-לשון	• מערכת הצורות או תחביר • תקינות בשימוש בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס	• זיהוי • הבנה • המרה • פירוק • תקינות • היבט פונקציונלי	התלמיד ייבחן באחת המערכות הלשוניות בהתאם לאפשרות שנבחרה עלידי בית הספר. בתוך הפרק תיתכן בחירה בין השאלות. שאלות בתקינות בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס תהיינה משותפות לכל הנבחנים.	50%

¹¹ ראו סעיף 4.1.

¹² ראו בעמוד הבא את הדוגמה לממדי ההערכה על פי מטלת שאלון קיץ תשע"ז.

הבנת הנקרא והבעה בכתב

פרק זה יכלול שאלות בממדי ההבנה השונים, לרבות מטלה של כתיבה ממוזגת. מאחר שהפרק כולו מבוסס על מיזוג של טקסטים, תעמוד במוקד פרק זה הבנת הקשרים והיחסים בין הטקסטים כמפורט להלן:

- זיהוי הנושא המשותף וזיהוי נקודות הדמיון והשוני בין מקורות המידע
- זיהוי הקשרים בין כמה מקורות מידע: האם הם מבטאים ביניהם יחס של השלמה, של התנגדות או של תמיכה
- יצירת הכללות והסקת מסקנות מתוך המידע בעזרת זיהוי הקשרים בטקסטים
- זיהוי מבנה העומק של הטקסטים (שעשוי לשמש תשתית לתוצר הכתיבה הסופי)
- קישור בין פרט מידע לבין המקור או המקום שבו הופיע (כגון לדעת מי אמר מה)
- זיהוי קשרים ויחסים בין פרטי המידע המופיעים במקורות השונים, לדוגמה קשרים של ויתור (כולל ניגוד), הוספה, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט; הבחנה בין דעה לעובדה ועוד.
- זיהוי מאפייני המקור (סוג המקור, המחבר, נקודת המבט, האמינות וכו') והשימוש בהם בצורה מושכלת בעת הכתיבה
- ייצוג גרפי של רעיונות המופיעים בטקסטים השונים
- כתיבה הממוזגת בין כמה טקסטים מסוגים שונים **בהתאם לדרישות המטלה ולמטרותיה**. במועדים האחרונים נדרשה כתיבה ממוזגת למטרות סקירת ספרות אקדמית.¹³

מטלת הסקירה בוחנת את יכולת ההבעה בכתב בד בבד עם הבנה מעמיקה של הטקסטים. אלה יתבטאו במיומנויות האלה:

- בנייה מחודשת של הטקסטים המקוריים בהתאם למטרות המיזוג;
- ניסוח מכליל של מידע משותף מהטקסטים;
- השמטת מידע שאינו רלוונטי.

בתוך כך יש להקפיד על העקרונות הללו:

- נאמנות למקורות המידע,
- העתקה מושכלת וביצוע תעקיף (פרפרזה) והימנעות מהעתקה גורפת,
- אזכור מקוצר של מקורות המידע בגוף הטקסט ורישום ביבליוגרפי על פי המוסכמות האקדמיות,
- שימוש מגוון ומותאם בדרכי המסירה שונות,
- שימוש מדויק בפועלי הבעה / אמירה¹⁴
- שמירה על משלב לשון אחיד והולם המתאים לכתיבה עיונית.

ראו בעמוד הבא דוגמה לפירוט התבחינים להערכת מטלת הסקירה שניתנה בשאלון 11281 במועד קיץ תשע"ז.

¹³ במהלך שנה"ל תשע"ח יתפרסם מסמך מקיף המרכז את עקרונות הכתיבה הממוזגת.
¹⁴ נא לקרוא בנושא את המאמר רוזנר, ר' (תש"ס). השימוש בפועלי הבעה בסיכום לסוגיו. איגרת מידע מ"ז. ירושלים: משרד החינוך – האגף לתכנון לימודים, עמודים 42-58.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

לקראת פרסומה של חוברת שתעסוק בתנועות הנוער בארץ התבקשת להכין סקירה שתשמש מבוא לחוברת. על פי שלושת הטקסטים 1-3 שקראת, כתוב סקירה ותאר בה את מעורבותן של תנועות הנוער בחינוך ובחברה בארץ ישראל על רקע המציאות המשתנה – מראשית הציונות ועד ימינו. הקפד על דרכי מסירה מקובלות ועל אזכור מקורות המידע בגוף הסקירה ובסופה (בביליוגרפיה). כתוב בהיקף של כ-300 מילים.

תבחינים	פירוט
א. תוכן המידע- תמציתיות, דיוק, עודפות	המידע הרלוונטי מתוך המאמרים ובהתאם לדרישות המטלה
	* מעורבות תנועות הנוער בחינוך ובחברה בעבר
	(1) העלאת המוני עולים לארץ
	(2) חיי חלוציות/ התיישבות חקלאית/ קיבוצית
	(3) הגנה/ צרכי ביטחון
	(4) מסגרת (חינוכית) להנחלת ערכים לילדים
	(5) היכרות עם הארץ
	(6) פיתוח התרבות העברית המודרנית: שירה/ ריקוד/ סגנון לבוש/ שפה עברית
	(7) חינוך לעבודת כפיים ועבודת האדמה
	(8) מתיחת ביקורת על ההנהגה הפוליטית
	השינוי (תיאור בהכללה של השינויים החברתיים שחל במעורבות תנועות הנוער)
	ציון העובדה שמעורבות הנוער נהייתה מעורבות חברתית/ בקהילה
	* מעורבות תנועות הנוער בחינוך ובחברה מסוף המאה ה-20 ועד ימינו
	(1) הקמת מסגרות פעולה שונות/ "קיבוץ עירוני"/ צמצום פערים בחברה הישראלית
	(2) חינוך הנוער לערכים
	• חינוך לגיבוש עמדות וקבלת אחריות
	• עיסוק בעניינים מעבר ל"אני הפרטי"
	• התנסות בעולם המבוגרים
	• ערכים יהודיים וציוניים
	• חברת מופת
	• חיזוק הטוב שבעולם
	• אהבת התורה
	• אהבת הארץ והאדם
	(3) יציאה לשנת שירות / פעילות למען הקהילה, סיוע לאנשים בעלי צרכים מיוחדים, סיוע בבתי ספר וטיפול בבני נוער שנפלטו ממערכת החינוך
	(4) התגייסות לשירות משמעותי בצה"ל
	(5) סיוע לעמותות / לאירגונים
	רלוונטיות
	כל המידע הכתוב רלוונטי לדרישות המטלה (מהימן ומדויק).
	הושמט מידע לא רלוונטי.
	הכותב נמנע מחזרות מיותרות.
ב. ארגון המידע	טקסט עצמאי (שאינו מהוקשר)
	• פתיח מכליל המציג את הנושא
	• הסקירה מתמקדת בנושא ולא במאמרים או בכותבים.
	עיבוד המידע
	• העתקה מושכלת ו/או תעקיף (פרפרזה) ולא "העתק הדבק" של קטעים שלמים מהמאמר
	• שימוש בהכללות
	לכידות ובהירות –
	• "זרימה" טובה בטקסט מנושא אחד לאחר. אם נעשה שימוש בכותרות משנה, יש לשים לב להלימה בין הכותרות לתוכן ובין הכותרות לבין עצמן.
	• *מיזוג בין רעיונות משותפים בטקסטים ופירוט הייחוד שבכל טקסט
	קישוריות בין חלקי הטקסט שימוש בקשרים המתאימים למבנה הלוגי של הטקסט ולתוכנו

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

ג. אזכור המקורות ודרכי המסירה	המידע המופיע בטקסט מיוחס לכותבים המתאימים.
	אזכור מקורות המידע בגוף הטקסט הוא על פי נורמות כתיבה אקדמיות
	אזכור מקורות המידע בסוף הטקסט הוא על פי נורמות כתיבה אקדמיות: סדר א"ב ועקביות ברישום פרטי הביבליוגרפיה
ד. לשון, מבע, תקינות	שימוש מגוון והולם בדרכי מסירה שונות: הסגר/דיבור ישיר/דיבור עקיף. בשימוש בפועלי הבעה / אמירה יש לשים לב לדיוק במשמעות.
	ניסוח בהיר וענייני ההולם את אופי הכתיבה
	תקינות תחבירית - משפטים שלמים, בנויים כהלכה ואינם ארוכים מדי. הכותב הקפיד על התאם במין במספר ובידוע, שימוש תקין ב- ה' הזיקה.
	פיסוק שימוש נכון והולם בסימני פיסוק מורפולוגיה וכתב כגון שימוש תקין בצורות הנטייה, באותיות אית"ן וכדומה

מצורפת דוגמה טובה לסקירה שכתב תלמיד בבחינת הברגרות.

מראשית הציונות ועד ימינו ניתן לשים לב לעורבותן של תנועות הנוער
בחינוך ובחברה הישראלית.

לפי אצלר (2007) ואבן (2014) לפני הקמת המדינה ובראשית קיומה
פעלו תנועות הנוער להשגמה המלאה של התעסוקה חקלאית- קיבוצית. פעלו
מערך ההשגה של חיי היהודים ותרמו את חלקם בצורכי הביטחון.

אצלר (2007) מוסיף כי מעורבותן החברתית של תנועות הנוער באה לידי
ביטוי גם בצאצאיה אלו שהיו הפריפריה והשכבות החלשות בנוסף מעורבותן
בתחום החברה מתבטאת גם בניסיונות להעלאת יהודים לא"י והצלת
חשיבות ערך עבודת הכפיים של היחיד. בתחום החינוך מתאר אצלר את
פעילותן של תנועות הנוער בהנחלת השפה העברית והפיכתה לשפת
ההוראה והציון. זאת ועוד הוא מתאר את העובדה שתנועות הנוער
שימשו מסגרת חינוכית שאפשרה לילדים ולמתבגרים להתוודע אל ערכי
החברה המרכזיים ולהעצמות איתם ועם להכיר את שבי"י הארץ.

בסוף המאה ה-20 החלו להתפתח בתנועת הנוער תופעות של התחזקות
רעיונית-חברתית. והן באו לידי ביטוי בהקמת מסלול פדגוגי שונות
שמטרתן ליישם את עיקרון "ההשגמה העצמית" באופן שיכלול שיתוף מהותי
החברה הישראלית ובנוסף הולצרו יעדי השגמה מללונים ויצאה לשנת שירות
או התעסוקה לשירות משמעותי בצה"ל (אצלר, 2007: אבן, 2014).

לצד אבן (2014) וזקל (2016) כיום חניכי תנועות הנוער הפועלות
מעורבים בעיקר בחברה ובקהילה ולכן גם מתחנכים בתנועות הנוער.
הם מסייעים לנזקקים ומשתפים פעולה עם מפעלי התרמה בתחום
החינוך. מצדדים תנועות הנוער מתחנכים את חניכיהם לשמירה על ערכים
יהודים ציוניים. להשגמה לחברת מופת ולחינוך הטוב שבאלו שבאים לידי
ביטוי בסיוע בבתי הספר ובטיפוח בבני נוער שנפלטו ממסלולי חינוך.

לשון ומטה-לשון

השאלות על הנושאים הלשוניים יסתמכו על ידע לשוני ומטה-לשוני מוקדם שנלמד בחטיבת הביניים ובכיתה י, הכולל בין היתר מונחים בסיסיים בידיעת הלשון: חלקי דיבור, צורת הבינוני, צירוף שמני, צירוף פועלי, סמיכות, משפט חיווי וכדומה.¹⁵

תקינות בשימוש בשם המספר, באותיות השימוש ובמילות היחס

שימוש תקין בשם המספר בדיבור היום-יומי מצביע יותר מכול על דובר עברית השולט בשפתו. נושא זה גם מצוי בתוכנית הלימודים של חטיבת הביניים. יש לעסוק בו באופן רציף ומתמשך לאורך כל שנות הלימוד ולא ללמדו באופן ממוקד רק לקראת הבחינה.

הנושאים בתחום זה:

- שימוש תקין בשם המספר: הנטייה וההתאם. הסוג: מספר יסודי (מונה), סידורי, סתמי, חלקי
- שימוש תקני בהגיית אותיות השימוש (וכל"ב) בהצטרפותן לשם המספר ולשמות העצם
- שימוש במילות היחס המתאימות בהצטרפותן לפועל ולשם ונטייה תקנית של אותיות היחס ומילות היחס (אצלם, אליך, אתכם וכדומה).

התלמיד עשוי להידרש להטלת ניקוד מבחין (שמונה / שמונה) וכן לניקוד אותיות השימוש.

מערכת הצורות (אפשרות א')

השאלות במערכת הצורות עוסקות בצורות (פעלים ושמות) בעיקר כפי שהן מופיעות במאמרים או ביחידות שיח שאינן מתוך המאמר. מקצת השאלות קושרות בין **צורה למשמעות** וכן בין **המילה להקשרה**.

כל אחת מן השאלות יכולה להיות מתחום הפועל, מתחום השם או משני התחומים גם יחד. לא תיעשה הבחנה בין שאלות על הפועל בלבד לבין שאלות על השם בלבד.

הנושאים והדרישות בפרק זה:

- ניתוח והטיה של פעלים מכלל הגזרות לפי שורש, בניין, גוף, זמן או דרך
- תיכונות עמידה על הקשר בין צורות הפועל למשמעות ולשימוש שלהן בטקסט וביחידות השיח.
- השורשים יהיו מכלל הגזרות כמפורט:
- שלמים (לרבות מרובעים), חסרי פ"נ, חסרי פ"צ, נחי פ"א, נחי פ"ו (לרבות חסרי פ"י), נחי ל"י/ה, נחי ל"א, נחי ע"ו/ו, כפולים (ע"ע), ולרבות שורשים מורכבים, שורשים בעלי עיצורים גרוניים, שורשים תנייניים ושורשים גזורי שם
- דרכי היווצרות השורש, כגון: הדרכים להיווצרות השורשים המרובעים, השורשים התנייניים והשורשים גזורי השם
- משמעויות עיקריות וברורות של הבניינים: פעיל וסביל; זיהוי הפעלים הסבילים ומשמעות השימוש בהם בטקסטים וביחידות השיח. המרת הצורות מפעיל לסביל ולהפך
- גזירה קווית וגזירה מסורגת; הבחנה בין צורני גזירה לבין צורני נטייה
- ניתוח ומיון של שמות לפי שורש ומשקל (מכלל הגזרות המפורטות לעיל), בסיס וצורן (תחילי וסופי), בסיס ובסיס (הלחם בסיסים והרכב בסיסים), נוטריקונים (ראשי תיבות), שאילה מלעז
- עמידה על משמעויות המשקלים והצורנים
- שיקולי הדעת בחידושי מילים. יש לעמוד על משמעות התחדישים ועל שיקולי הדעת הדקדוקיים והסמנטיים.¹⁶
- תיקוני הגייה ודיוקי הגייה:

תיקוני ההגייה במערכת הצורות הם חלק מהלמידה המעמיקה הנדרשת במערכת הצורות וחוליה חשובה בזיקה שבין הידע המטה-לשוני ובין מימושו בדיבור היום-יומי, בתקשורת הבינ-אישית

¹⁵ ראו את נושאי הלימוד בחטיבת הביניים בחוזר המפמ"ר (תשע"ח) להוראת העברית בחטיבות הביניים.
¹⁶ ראו לדוגמה שאלה 16 בשאלון 11281, מועד קיץ תשע"ז.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

ובדיבור מול קהל. כדי להבין היטב את מערכת הצורות נדרשים גם ענייני תקינות והגייה, המעסיקים תדיר את הציבור הרחב. אי לכך בהוראה ובהיבחנות יושם דגש על טעויות שכיחות בשפה הדבורה. במקרים שהודגשו להוראה ולהיבחנות נלקחה בחשבון שכיחות הטעות בשפה הדבורה.

הידע של הצורות התקינות עשוי להידרש בבחינה בכמה מישורים: בחירה בצורה התקינה עם נימוק או בלא נימוק, תיקון צורה שגויה עם נימוק או בלא נימוק, בחירה או כתיבה של הצורה הנכונה בהקשר (נוכחים או נוכחים) עם נימוק או בלא נימוק.

• **צורות המבטאות טעויות שכיחות אשר תקינות בהגייתן מצריכה ידע בתורת ההגה.**

מונחים בתורת ההגה	כלל לשוני או סיבה לשיבוש	דוגמאות ¹⁷	הערה
שווא נח שווא נע דגש קל דגש חזק	דגש קל באותיות בג"ד כפ"ת יצוין / ייהגה אחרי שווא נח	יִסְפֹּר / יִסְפָּר נִתְפָּר / נִתְפֹּר נִשְׁפָּר / נִשְׁפֹּר	כל הדוגמאות נסבות סביב קיומו או היעדר קיומו של דגש באותיות בכ"פ, המבוטא בהגייה כיום.
	לא יצוין / ייהגה דגש אחרי שווא נע או חטף	מִכְבֵּס / מִכְבֵּס שִׁפְךָ / שִׁפְךָ לִאֲכָף / לִאֲכָף	
	דגש חזק בבניינים ובמשקלים קבועים	לִיבָא / לִיבָא שְׁלָבִים / שְׁלָבִים	
	היעדר דגש בבניינים ובמשקלים שאינם דגושים	נִכְחַד / נִכְחַד הִכְחִישׁ / הִכְחִישׁ יִלְכֹּד / יִלְכֹּד	
השפעת עיצור גרוני על ההגייה	תשלום דגש לפני עיצור גרוני	בִּיר / בִּיר מְנַהֵל / מְנַהֵל לְהַרְגֵּעַ / לְהַרְגֵּעַ חִרֵשׁ / חִרֵשׁ	יש להדגיש רק את המקרים המבוטאים בהגייה (התלמיד לא יידרש למקרים שהשינוי בהם הוא בניקוד אך אינו מבוטא כיום, כגון מְפָרֵשׁ / מְפָרֵשׁ* פָּרֵשׁ / פָּרֵשׁ*)
	לא יחול תשלום דגש במקרים אלה	שַׁעֲרָנוּ / שַׁעֲרָנוּ מְגַחֵךְ / מְגַחֵךְ	
	הנמכת תנועה	הַחֲלִיט / הַחֲלִיט	
	לא תחול הנמכת תנועה בהיעדר עיצורים גרוניים	מְגַחֵכֶת / מְגַחֵכֶת מְתַוָּכֶת / מְתַוָּכֶת	את ניקוד הה"א בבניין הפעיל מומלץ להורות גם בהקשר הניקוד השונה שלה בגזרות השונות: הַשְּׁלִים, הַצִּית, הַכִּין

יודגש כי אין הכוונה לחזור להוראה מקיפה של תורת ההגה כפי שהיה נהוג בעבר, כשהמוקד היה תהליכים לשוניים לכשעצמם. כאמור, עניין התקינות הוא במוקד ההוראה, וכדי להבין את הטעות ולשרשה יש להבין את מקור הטעות ואת הסיבה לה. על כן בהוראה יופיעו מושגים מרכזיים ההכרחיים להבנת תופעות לשוניות המשתקפות בטעויות הלשון הרווחות.

¹⁷ המילים המובאות בעמודה זאת הן דוגמאות לכללים או לשיבושים אשר יידרשו בבחינה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

התלמיד לא יידרש לתאר את התופעות הלשוניות, אלא לתת הסבר למקור הטעות או לצורה התקינה.

• **צורות אשר תקינות בהגייתן מצריכה הכרת המערכת המורפולוגית העברית**

הערות	דוגמאות	
	אני אָבוא / יָבוא	א' אית"ן בגוף ראשון בעתיד
אין הכוונה להיכנס לכללי הניקוד, אלא רק להבחנה המבוטאת בהגייה, בעיקר בהגיית א' אית"ן	אָמלא / אַמלא אָלחם / אַלחם	גוף ראשון בעתיד בבניינים השונים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות ומנטיית הפועל	יָכלתי / יְכלתי יֵשנים / יוֹשנים לָרַב / לְרַב	שימוש נכון בנטיית הפועל, בתבניות ובמשקלים
יילמד כחלק ממאפייני הגזרות	הָכְניס / הִכְניס הָפִיר / הִפִיר הָחִמִיר / הִחִמִיר מָכִין / מְכִין מִתִּיז / מְתִיז	הגיית בניין הפעיל בעבר ובהווה בגזרות השונות
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	הִשְתַּנָּה / הִשְתַּנָּה (בעבר) תִּירָה / תִּירָה	אנאלוגיות שגויות בגזרת נל"י/ה
יילמד כחלק ממאפייני הגזרה	מִמְלָא / מְמִלָא יִדְכָא / יְדְכָא	אנאלוגיה שגויה בגזרת נל"א
	מִסְפָּרָה / מְסַפֶּרָה מִצָּנַח / מְצַנֵּחַ הִכְרַח / הִכְרַח	צורות תקינות על פי המשקל

• **דיוקי הגייה בהקשר**

הכרת הצורה התקנית בהקשר מצריכה ידע לשוני והבנת משמעות הפועל, כגון נוצרות / נוצרות; הֵעִז / הֵעִז; פָּנַס / הִפְנִס.

מומלץ לשלב בהוראה מאמר אקדמי בתחום הלשוני הנלמד. המאמר יילמד כחלק משיעורי הבנת הנקרא ויחשוף את התלמיד לחקר השפה העברית בכלל ולמבנה המאמר האקדמי בפרט (כולל אזכור מקורות המידע, הקורפוס המחקרי וכדומה). ללומדים באפשרות זאת המלצנו על מאמרה של בורשטיין, ר' (2008). שינויי מגמה במדיניות האקדמיה ללשון העברית בקביעת מילים חדשות, *הד האולפן החדש* 94, 115-129.

יובהר כי בבחינת הבגרות לא יישאלו שאלות ישירות על המאמר.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

תחביר (אפשרות ב)

השאלות בתחביר מתבססות על משפטים או על יחידות טקסט מן המאמרים וכן על יחידות טקסט שאינן בהכרח מתוך המאמרים. מקצת מן השאלות קושרות בין הרכיבים התחביריים לתפקידיהם בשיח הכתוב והדבור.

הנושאים והדרישות בפרק זה:

- סיווג משפטים מכל הסוגים: פשוט, איחוי (מאוחה), מורכב, לרבות משפטים בעלי מבנה מיוחד: משפט בעל חלק ייחוד, משפט בעל חלקים כוללים, משפט בעל נושא סתמי;
- זיהוי ותחילה מדויקת של איברים ופסוקיות, לרבות פסוקית מצומצמת
- זיהוי התפקידים התחביריים של הפסוקיות: נושא, נושא, לוואי, מושא, תיאור. התלמיד עשוי להידרש להבחנה שבין פסוקיות התיאור: מקום, זמן, סיבה, תכלית, אופן, מצב, תנאי וויתור (אך לא להבחנה שבין התיאורים בניתוח מילים או צירופים בודדים)
- במשפט מורכב יינתנו לניתוח משפטים מורכבים בעלי כמה פסוקיות ובעלי פסוקיות מורכבות. לא יידרש ניתוח משפטים מורכבים בעלי פסוקית מאוחה או משפטים מאוחים בעלי איברים מורכבים.
- זיהוי תפקידיהם התחביריים של מילים וצירופים: נושא, נושא: פועלי, שמני, מורחב, מודלי, דמוי פועל/יש-אין, האוגד לסוגיו, מושא (בלא הבחנה בין סוגי מושאים), תיאור (בלא הבחנה בין סוגי תיאורים), לוואי, תמורה, הסגר, פנייה, קריאה
- זיהוי, המרה והשלמה של הקשרים הלוגיים בין חלקים במשפט ובין יחידות שיח: השוואה ועימות, ויתור (כולל ניגוד), זמן, סיבה ותוצאה, תכלית ותנאי.
- זיהוי, המרה והשלמה של הקשרים הלוגיים בין חלקים כוללים ומאוחים – מילות קישור לציון ריבוי והוספה, ניגוד, צמצום וברירה
- המרות בין מבנים תחביריים ועמידה על הבדלי התפקוד ביניהם, פירוק משפטים למשפטים עצמאיים והרכבת משפטים ליחידות שיח
- זיהוי מבנים דרמטיים מבחינה תחבירית והמרתם במבנים חד-משמעיים, לרבות הסברים במונחים לשוניים או יצירת הקשר להבהרת הדרמטיזציות.
- תקינות: זיהוי מבנים תחביריים משובשים ותיקונם, לרבות הסבר השיבוש או הבחירה במבנה התקין
- הבנת המשמעות, התפקיד הרטורי והפונקציונליות של מבנים תחביריים שונים במאמר או ביחידות השיח

מומלץ לשלב בהוראה מאמר אקדמי בתחום הלשוני הנלמד. המאמר יילמד כחלק משיעורי הבנת הנקרא ויחשוף את התלמיד לחקר השפה העברית בכלל ולמבנה המאמר האקדמי בפרט (כולל אזכור מקורות המידע, הקורפוס המחקרי וכדומה). ללומדים באפשרות זאת המלצנו על מאמרה של בליבוים, ר' (תשס"ד). מילות הסיבה כסמן סגנוני: לשון העיתונות הכתובה לעומת לשון משודרת, בתוך: בן-שחר, ר' וג' טורי (עורכים) העברית שפה חיה כרך ד: 53-69.

יובהר כי בבחינת הבגרות לא יישאלו שאלות ישירות על המאמר.

על הוראת התחביר להדגיש את הקשר שבין מבנים תחביריים שונים למטרות תקשורתיות ופרגמטיות כגון שימוש במבנים שונים להבעת **דרכי מסירה שונות**: דיבור ישיר, דיבור עקיף, דיבור משולב, הסגר ופסוקיות המדגישות היבטים אלה; שימוש במבנים שונים להבעת **מודליות**: נושא מורחב, נושא מודלי, שימוש בציווי; שימוש במבנים שונים להבעת **סתמיות**: נושא סתמי, פסוקית נושא; מבנים שונים להבעת **הדגשה**: שינוי סדר המילים במשפט, משפטי ייחוד, לא/אין... אלא/כי אם וכדומה.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

משך השאלון 11281 הוא **שלוש שעות**.

- השאלון הוא שאלון כרוך מחברת. הכתיבה היא במקומות המיועדים לה בשאלון הבחינה.
- כיוון שמחברת הבחינה נסרקה, יש להנחות את התלמידים לכתיבה בעט שחור בלבד ובכתב יד ברור. אין לכתוב בשוליים האפורים.
- המאמרים יצורפו כנספח נפרד משאלון הבחינה.
- דוגמאות לשאלונים שהתקיימו במועדי תשע"ו-תשע"ז אפשר למצוא באתר הפיקוח על הוראת העברית ובפורטל הפדגוגי.

8.4 מפרט התכנים לשאלון 11282 (שאלון 30%) לנבחני משנה ולנבחנים במוסדות שאינם מוכרים

מפרט זה כולל את הנושאים לשאלון שערכו 30% מציון הבגרות בעברית.¹⁸
מפרט התכנים מבוסס על תוכנית הלימודים בעברית תשס"ג ועל חוזר המפמ"ר תשס"ה 2.

פרק	נושאים	ממדים	דגשים	משקל
הבנת הנקרא	• טקסט מידע • טקסט טיעון • טקסט מדריך (שימושי)	• ממדי ההבנה • איתור מידע: - נגישות ואחזור מידע בתוך הטקסטים - מיון מידע • הבנה: - ייצוג של משמעות מילולית - אינטגרציה והסקת מסקנות • הערכה ושיקוף: - הערכת האיכות והמהימנות - הערכה של תוכן וצורה - זיהוי של עימות והתמודדות עימו (ראה פירוט והרחבה בהמשך)	פרק הבנת הנקרא יכול שניים עד שלושה טקסטים מסוגים שונים. סך כל הטקסטים לא יעלה על 2,000 מילים.	60 נקודות
	• כתיבת טיעון • בזיקה לטקסט אחד או יותר • או בזיקה לקטע שאינו אחד המאמרים	• ממדי הערכת הכתיבה • הבנת המטלה • תוכן ומבנה • לשון (ראה פירוט והרחבה בהמשך)	היקף הכתיבה הנדרש הוא כ-300 מילים.	
לשון ומטה-לשון	• מערכת הצורות • תחביר	• זיהוי • ניתוח • הבנה • המרה • תקינות • היבט פונקציונלי	התלמיד יענה על <u>ארבע</u> שאלות מתוך שש. התלמיד יענה על שאלות משני התחומים הלשוניים.	כ-40 נקודות

¹⁸ שימו לב: סדר השאלונים אינו מחייב, עם זאת שאלון ה-30% הוא בסיס לשאלון המקיף, ולכן חשוב לשלוט בו ומומלץ כי התלמיד ילמד לקראתו בטרם ילמד לקראת שאלון ה-70%.

פירוט ממדי ההבנה בפרק הבנת הנקרא

• איתור מידע

- איתור פרטים מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים (כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, ניגוד וויתור)
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט
- זיהוי רצפים בטקסט
- ארגון אחר של פרטי המידע בטקסט (כגון סידור מידע ברצף או שיבוץ מידע בטבלה)

• הבנה

- הבנת הנושא העיקרי
- הבנת הרעיון המרכזי בטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים בין משפטים ובין פסקות בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך ההקשר
- הבנה של אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה)
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הטקסטים הנלווים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)

• הערכה ושיקוף

- הערכת תוכן הטקסט ומבנהו וביקורת עליהם בליווי הנמקה
- הערכת לשון הטקסט וביקורת עליה (כגון התאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב)
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן
- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא
- יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי

פירוט ממדי ההערכה בפרק ההבעה בכתב

• כללי, הבנת המטלה

- היענות למאפייני הסוגה
- מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- היענות להיקף הכתיבה

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

• **תוכן ומבנה**

- מיצוי התוכן : פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכדומה
- הימנעות ממידע עודף
- יצירת טקסט עצמאי (לא מהוקשר) : טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- יצירת לכידות רעיונית
- קישור בין משפטים ובין פסקות ; חזרות לקסיקליות, אזכורים
- אזכור מקורות המידע לשמירה על אתיקה בכתיבה

• **לשון**

- שמירה על משלב לשון אחיד והולם, משלב כתיבה עיונית
- אוצר מילים : עושר לשוני ודיוק במשמעות
- תחביר : מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- פיסוק : שימוש הולם בסימני הפיסוק
- כתיב נכון

פירוט הנושאים לפרק הלשון

• **מערכת הצורות**

- זיהוי השורש בפעלים ובשמות. השורשים יהיו מגזרת השלמים (לרבות מרובעים) ומגזרות חפ"נ וחפ"צ.
- ניתוח והטיה של פעלים לפי שורש, בניין, זמן (דרך) וגוף.
- משמעויות עיקריות וברורות של הבניינים : פעיל, סביל, לרבות המרה מצורה פעילה לסבילה ולהפך.
- ניתוח ומיון של שמות לפי שורש ומשקל (מגזרות השלמים, מרובעים, חפ"נ וחפ"צ), בסיס וצורן (תחילי וסופי), בסיס ובסיס (הלחם בסיסים, הרכב בסיסים), שאילה מלעז
- עמידה על משמעויות המשקלים והצורנים
- תקינות בצורות הפועל והשם

• **תחביר**

- הבחנה בין סוגי המשפטים : פשוט (פועלי ושמני), איחוי (מאוחד), מורכב ; תחמת איברים ופסוקיות (לא יינתנו משפטים מרובי פסוקיות) ; הבחנה בין סוגי הפסוקיות : לוואי, מושא ותיאור (בלא הבחנה בין סוגי מושאים וסוגי תיאורים)
- ניתוח המשפט לפרטיו : נושא, נשוא (פועלי, שמני), אוגד (מסוג כינוי גוף בלבד), מושא (בלא הבחנה בין סוגי מושאים), תיאור (בלא הבחנה בין סוגי תיאורים), לוואי, תמורה
- הקשרים הלוגיים בין חלקים במשפט ובין יחידות שיח : השוואה ועימות, ויתור (כולל ניגוד), זמן, סיבה, תכלית ותנאי

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
[הפיקוח על הוראת העברית](#)

- המרות: דיבור ישיר ודיבור עקיף, שינוי סדר מילים, המרות מסוג משפט אחד לאחר. יודגש הקשר בין מבנה לתפקוד.
- תקינות בהתאם התחבירי

משך השאלון 11282 הוא **שעתיים**.

- השאלון הוא שאלון כרוך מחברת. הכתיבה היא במקומות המיועדים לה בשאלון הבחינה.
- כיוון שמחברת הבחינה נסרכת, יש להנחות את התלמידים לכתיבה בעט שחור בלבד ו**בכתב יד ברור**. אין לכתוב בשוליים האפורים.
- המאמרים יצורפו כנספח נפרד משאלון הבחינה.
- דוגמאות לשאלונים שהתקיימו במועדי תשע"ו-תשע"ז אפשר למצוא [באתר הפיקוח על הוראת העברית ובפורטל הפדגוגי](#).

8.5 השאלונים המותאמים

המבחן המותאם מאפשר התאמה בדרכי היבחנות הניתנת לאור המלצות המבוססות על עדות של הצוות החינוכי והמגובות באבחון פסיכו־דידקטי. המבחן המותאם ניתן רק באישור ועדת התאמות מחוזית. ההתאמה במבחן מסוג זה מאפשרת בחירה רבה יותר בין שאלות הבחינה או מענה על פחות שאלות. בשאלון 11281 המבחן המותאם מאפשר לעיתים דרכי תשאול שונות מדרכי התשאול בשאלון הכללי. יובהר כי על פי החלטת הדרגים המקצועיים במשרד החינוך, הבחירה המתאפשרת בבחינה מותאמת לא תאפשר להוריד מחומר הלימוד לבחינה.

לפרטים נוספים על ההתאמות במקצוע עברית קראו את [חוזר ההתאמות בדרכי ההיבחנות](#).

השאלון המותאם לנבחנים בשאלון 11281

- לזכאים לשאלון 11281 **מותאם** יש טופס שונה מלנבחן הכללי. על הנבחן להקפיד כי קיבל טופס שאלון ונספח מאמרים שעליהם מוטבעת המילה **מותאם**. על בית־הספר לוודא כי הנבחן המותאם קיבל לידיו את הטפסים הנכונים, ולחלופין לוודא כי תלמיד שאינו זכאי לשאלון מותאם, לא קיבל לידיו שאלון מותאם.
 - השאלון הוא שאלון כרוך מחברת. הכתיבה היא במקומות המיועדים לה בשאלון הבחינה.
 - כיוון שמחברת הבחינה נסרכת, יש להנחות את התלמידים לכתיבה בעט שחור בלבד ובכתב יד ברור. אין לכתוב בשוליים האפורים.
 - המאמרים יצורפו כנספח נפרד משאלון הבחינה. גם על נספח המאמרים יצוין כי הוא מיועד לנבחן **המותאם**.
- כאמור לעיל, תלמידים בעלי לקויות למידה נדרשים **ללמידה הזוהר ברמתה ובהיקפה לכלל התלמידים**. עם זאת הם זקוקים להתאמות **בדרכי התשאול** שיאפשרו להם להביע את ידיעותיהם בדרך הטובה ביותר.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
[הפיקוח על הוראת העברית](#)

בטבלה שלהלן מופיעים הדגשים לשאלון המותאם. יובהר כי חלוקת הניקוד והבחירה בין השאלות זהות לשאלון הרגיל.

הנושאים	ניקוד	דרכי התשאל	הערות
הבנה והבעה	(50 נקודות)	- שאלות פתוחות - שאלות רב בררה (סגורות)	הטקסטים יודפסו בגופן מוגדל. כך גם השאלות. עיבוד המאמרים יותאם לצורכי הנבחנים בעלי לקויות הלמידה. היקפי הטקסטים ייגזרו מעיבוד זה אך עשויים להיות בהיקף זהה לטקסטים בשאלון הכללי. השיקולים להיקף הטקסטים יהיו רמת הקריאות של הטקסטים והתאמתם לאוכלוסיית התלמידים בעלי הלקויות. בהבעה בכתב לא ייקנס התלמיד על שגיאות כתיב או על פיסוק שגוי (התלמיד נדרש, כמובן, לפיסוק בסיסי כגון נקודות בסופי משפטים).
שם המספר	(10 נקודות)	- שאלות פתוחות (השלמה) - שאלות רב בררה (סגורות)	לא יהיו שאלות על מילות היחס ואותיות השימוש.
תחביר	(40 נקודות)	- שאלות פתוחות - שאלות רב בררה (סגורות)	לא יהיו שאלות על משפטי ייחוד לא יהיו שאלות המרה ממבנה פעיל לסביל ולהפך. לא יישאלו שאלות על תקינות תחבירית. במידת האפשר יינתן מאגר / מחסן מונחים תחביריים כדי להקל על התלמיד ולאפשר זיהוי המונח התחבירי במקום שליפתו מהזיכרון.
צורות	(40 נקודות)	- שאלות פתוחות - שאלות רב ברירה (סגורות) - שאלות מיון - שאלות קלוז	לא יישאלו שאלות הדורשות זיהוי שורשים מגזרות חפ"נ, חפ"צ והכפולים. לא יישאלו שאלות על דיוקי הגייה ותקינות לשונית. במידת האפשר יופיעו הצורות בשתי דרכים: צורות מנוקדות ולצידן הצורות כשאין מנוקדות. בכל מקרה לא תישאלנה שאלות המצריכות הסתמכות על זיהוי הדגשים או על הבחנה בין סימני הניקוד.

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
[הפיקוח על הוראת העברית](#)

שאלון 11282

הנבחן המותאם בשאלון 11282 יכתוב את הבחינה בשאלון הבחינה הכללי הרגיל. שאלון הבחינה הכללי יותאם גם לנבחן מותאם.

- השאלון הוא שאלון כרוך מחברת. הכתיבה היא במקומות המיועדים לה בשאלון הבחינה. בבחינה די מקום לכתיבת התשובות ולכתיבת טיוטה.
- כיוון שמחברת הבחינה נסרקה, יש להנחות את התלמידים לכתיבה בעט שחור בלבד ובכתב יד ברור. אין לכתוב בשוליים האפורים.
- המאמרים יצורפו כנספח נפרד משאלון הבחינה.
- דרכי התשאול בשאלון זה יותאמו לנבחן המותאם.

8.6 הדגשים להוראת העברית לתעודת הסמכה בחינוך הטכנולוגי-מקצועי ובמפת"נים (90 שעות לימוד)

על פי חוזר מנכ"ל תשע"ו/4(א) 5.3-3.1 (סעיף 4) תלמיד המבקש תעודת הסמכה טכנולוגית-מקצועית בסיסית, רגילה או מתקדמת או תעודת הסמכה טכנולוגית-מקצועית, המאפשרת כניסה ללימודי טכנאים, תעודת טכנאי או תעודת הנדסאי, יחויב בהערכה פנימית.

הרציונל בהוראת העברית במסלול הטכנולוגי-מקצועי ובמפת"נים הוא הקניית מיומנויות אורייניות ולשוניות בסיסיות, שתסייענה לתלמיד בהמשך לימודיו ובחיייו הבוגרים שלאחר בית-הספר. נושאי הלימוד הם הבסיס בעבור תלמידים המבקשים להמשיך למסלול הסמכה לתעודה טכנולוגית-בגרותית. הציון הסופי הוא **ציון בית-ספרי** שיתבסס על תלקיט עבודות ועל הוראה בהיקף 90 שעות (סמל דיווח 11182).

תלמיד שירצה להשלים את חובותיו לקבלת ציון בגרות במקצוע **עברית** יצטרך להיבחן בשאלון הבגרות החיצוני (סמל שאלון 11281), בכפוף למפרט התכנים המובא בסעיף 8.3 בחוזר זה. ציון הבחינה ישתקלל עם הציון הבית-ספרי על התלקיט (סמל דיווח 11182). השקלול יהיה $70\% \text{ שאלון } 11281 + 30\% \text{ הציון הבית ספרי על התלקיט (11182)}$.

הבנת הנקרא

הטקסטים

במהלך לימודי העברית על התלמיד להיחשף לטקסטים רבים ומגוונים בהיקפים שונים ומעולמות תוכן שונים: טקסט מידע, טקסט טיעון וטקסט מדריך (שימושי).

הטקסטים יהיו רציפים ובלתי רציפים, כגון: ערכים בוויקיפדיה, ידיעות עיתונאיות, דפי מידע והדרכה, דוחות, מכתבי בקשה, תלונה והתנצלות, מכתבים למערכת, מאמרי טיעון ותגובה, תעמולה ופרסומת, תרשימים וטבלאות.

מלבד הטקסטים הכתובים המודפסים, יש לעבוד עם התלמידים על טקסטים מקוונים ממקורות אינטרנטיים שונים. יש לעמוד על מיומנויות הניווט הנדרשות בקריאתו של טקסט מקוון, חיפוש מושכל ברשת אחר מקורות מידע וכדומה. כמו כן יש להדגיש מיומנויות של מיזוג טקסטים ממקורות שונים.

עקרונות ודגשים

• ארגון הטקסטים סביב נושאי תוכן

מומלץ לארגן את הטקסטים סביב נושאי תוכן. אפשר לבחור נושאים מרכזיים מן האקטואליה, מן התחום החברתי והבין-אישי, מן התחום האזרחי, מן התחום הערכי-מוסרי, מעולם המדע וכיוצא באלו (דוגמאות לנושאים: כיבוד החוק, היחס לזר, דרכי התמודדות עם העוני, מאבק בגזענות ובאלימות, הלשון כמשקפת תרבות). לנושא הנבחר רצוי להביא שני טקסטים או יותר. הטקסטים יכולים להיות מתחומי דעת שונים (כגון היסטוריה, סוציולוגיה, מדעי החיים, לשון) ומסוגים שונים.

בד בבד עם הדיון בנושא הלימודי או בנושאים הלימודיים שהטקסטים מזמנים או שהמורה בחר להתמקד בהם (כגון הטענה המרכזית והרעיונות המרכזיים, הקישוריות), יש מקום לעמוד על מושגים מרכזיים בנושא התוכן, על מורכבות הנושא, על ההיבטים השונים שלו, על ההשתמעויות שלו לחיי התלמידים ועוד. בכל נושא כזה כדאי לקיים פעילות של סיכום פעילות של כתיבה בעקבות הטקסטים.

• **עקרון ה"ספירליות" בהבנה והבעה**

ספירליות בלמידה פירושה הוא שבכל שלב אין זונחים את מה שנלמד בשלב הקודם אלא מתבססים עליו, מוסיפים עליו, מרחיבים אותו או מעמיקים בו. רצוי לבנות את לימודי ההבנה וההבעה במבנה ספירלי. הספירליות יכולה להתבטא הן בעלייה ברמת הקושי של הטקסטים הן בכמות ובאיכות של הנושאים הלימודיים שיטופלו בכל טקסט. רמת הקושי של הטקסטים מתבטאת באורכם, במורכבות הרעיונות שבהם, במורכבותם המבנית, במידת ההפשטה וההכללה, באוצר המילים והביטויים ובסגנון הכתיבה. אפשר לפרוס את הטקסטים הנקראים והנכתבים מן הקל לכבד – מן הקצר לארוך, מן האישי לכללי, מן המוחשי למופשט, מן הפשוט למורכב.

פירוט ממדי ההבנה בפרק הבנת הנקרא

• **איתור מידע**

- איתור פרטים מפורשים (גלויים) בטקסט המרכזי ובטקסטים הנלווים
- זיהוי קשרים לוגיים גלויים (כגון זמן, סיבה ותוצאה, הכללה ופירוט, ניגוד וויתור)
- זיהוי של רכיבי המבנה הגלויים בטקסט
- זיהוי רצפים בטקסט
- ארגון אחר של פרטי המידע בטקסט (כגון סידור מידע ברצף או שיבוץ מידע בטבלה)

• **הבנה**

- הבנת הנושא העיקרי
- הבנת הרעיון המרכזי בטקסט
- הבנת רעיונות שונים בטקסט (לרבות רעיונות המנוסחים בשלילה או המנוגדים לציפיות)
- הבנת מטרת הטקסט
- הבנת עמדתו של כותב הטקסט
- הבנה של עמדות שונות המוצגות בטקסט
- הבנת קשרים לוגיים שאינם גלויים בין משפטים ובין פסקות בטקסט
- הבנת משמעות של מילים ושל צירופים מתוך ההקשר
- הבנה של אזכורים שונים המופיעים בטקסט
- מיון פרטי מידע ויצירת קטגוריות (הכללה)
- השוואה בין רעיונות, בין מאפיינים או בין פרטי מידע אחרים
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט
- מיזוג של פרטי מידע מן הטקסט המרכזי עם פרטי מידע מן הטקסטים הנלווים
- הסקת מסקנות מן הטקסט כולו ומחלקים ממנו
- הבנת תפקידיהם של רכיבי מבנה שאינם גלויים בטקסט
- הבנת תפקידיהם של אמצעים לשוניים-רטוריים
- הבנת תפקידיהם של הסימנים הגרפיים הנלווים לטקסט (כגון כוכבית, הדגשות ואיורים)

• **הערכה ושיקוף**

- הערכת תוכן הטקסט ומבנהו וביקורת עליהם בליווי הנמקה
- הערכת לשון הטקסט וביקורת עליה (כגון התאמת הלשון לסוגה ולמטרות הכותב)
- הערכת עמדות שונות המוצגות בטקסט וביקורת עליהן

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

- השוואה או קישור בין המידע והרעיונות שבטקסט ובין ידע חיצוני, ניסיון אישי או עמדות של הקורא
- יישום המידע שבטקסט והמסקנות העולות ממנו בהקשרים אחרים
- העלאת השערות בנוגע לטקסט על סמך ידע כללי

כתיבה

יש לתרגל עם התלמיד כתיבה בהיקפים שונים החל בכתיבת תשובה לשאלה במהלכי כתיבה קצרי טווח עד לכתיבה רחבת היקף וארוכת טווח.

במוקד הוראת הכתיבה יעמדו כתיבת טיעון בזיקה לטקסטים וכתיבה ממוזגת של שני טקסטים או יותר. בכל סמסטר על התלמיד להפיק תוצר כתיבה אחד לפחות בהיקף של עד 300 מילים לפחות. תוצרי הכתיבה יהיו חלק ממהלכי כתיבה ארוכי טווח הכוללים עדויות לתהליכי בקרה ושכתוב. מהלך כתיבה אחד יכול **כתיבה ממוזגת של שני טקסטים או יותר, והמהלך השני יכול כתיבת טיעון.**

פירוט ממדי ההערכה להבעה בכתב

• כללי, הבנת המטלה

- היענות למאפייני הסוגה
- מודעות לנמען: שילוב המידע הדרוש לנמען לשם הבנת הטקסט
- עמידה בהיקף הכתיבה הנדרש

• תוכן ומבנה

- מיצוי התוכן: פירוט / צמצום, הצגת מורכבות רעיונית, הצגת נקודות ראות שונות וכדומה
- הימנעות ממידע עודף
- יצירת טקסט עצמאי (שאינו תלוי בטקסט אחר): טקסט המכיל את המידע הדרוש לקורא כדי להבין את הטקסט
- יצירת לכידות רעיונית
- קישור בין משפטים ובין פסקות; חזרות לקסיקליות, אזכורים
- אזכור מקורות מידע

• לשון

- שמירה על משלב לשון אחיד והולם, משלב כתיבה עיונית
- אוצר מילים: עושר לשוני ודיוק במשמעות
- תחביר: מבנה משפט תקין, התאם דקדוקי (מין, מספר, זמן, גוף ויידוע), שימוש תקין במילות יחס ובמילות קישור
- פיסוק: שימוש הולם בסימני הפיסוק
- כתיב נכון

התלקיט ככלי להוראה ולהערכה¹⁹

התלקיט כולל ראיות למהלכי הלמידה ולביצועי ההבנה של הלומדים בחומר הנלמד. בתחום הדעת "עברית" **התלקיט הוא ממהות המקצוע**: תהליכי קריאה, כתיבה, בקרה ושכתוב. בתלקיט מוצגות עדויות לתהליך שהתלמיד עובר במהלך הלמידה: הטקסטים שהתלמיד קורא ומשמשים בעבורו תשתיות לכתיבה, הטיטוטות שהתלמיד כותב, המשוב שהתלמיד מקבל מעמיתיו וממוריו והשכתוב שנעשה בעקבות המשוב שהתקבל. התלקיט יכול גם לכלול משימות שונות הקשורות למיומנויות אורייניות ולשוניות הכוללות תהליכי בקרה ושכתוב, כגון כרזה, משחק, סקר, עיתון ומצגת בנושא מסוים וכן מבחן ומשוב בעקבותיו. אם כן, התלקיט משקף את מאמציהם, את התקדמותם ואת הישגיהם של הלומדים ומשמש כלי **להערכה מעצבת ומתמשכת** של תהליך הלמידה.

מאחר שהתלקיט הוא אוסף של משימות ושל עדויות הקשורות לתהליך ההוראה, יחליט המורה אילו מהחומרים הוא עצמו יבדוק ואילו מהחומרים ייבדקו בהערכה עצמית או בהערכת עמיתים. מומלץ כי החומרים שהמורה ייקח לבדיקתו יוערכו במהלך כל השנה ולא יתרכזו בהערכה אחת מסכמת של התיק כולו. בדרך זאת אפשר להימנע מבדיקת כל תכולת התיקים בסוף השנה. המלצות לארגון תכולת התלקיט ולאופן ההערכה יינתנו במסגרת ההדרכה וההשתלמויות.

לשון ומטה-לשון

מערכת הצורות

- זיהוי השורש בפעלים ובשמות. השורשים יהיו מגזרת השלמים והמרובעים
- ניתוח והטיה של פעלים לפי שורש, בניין, זמן (דרך) וגוף
- משמעויות עיקריות וברורות של הבניינים: פעיל, סביל
- ניתוח ומיון של שמות לפי שורש ומשקל מגזרת השלמים, בסיס וצורן (תחילי וסופי), בסיס ובסיס (הלחם בסיסים, הרכב בסיסים), שאילה מלעז
- עמידה על המשמעויות השכיחות של המשקלים והצורנים
- תקינות בצורות הפועל והשם

תחביר

- חלקי הדיבור: שם העצם, שם התואר, שם הפעולה, הפועל (ושם הפועל), תואר הפועל, מילות היחס ומילות הקישור
- צירופי סמיכות וצירופי שם ותואר
- הבחנה בין צירוף לבין משפט
- הבחנה בין סוגי המשפטים: פשוט (פועלי ושמני), איחוי (מאוחד), מורכב
- ניתוח המשפט לפרטיו: נושא, נשוא (פועלי, שמני), אגוד (מסוג כינוי גוף בלבד), מושא (בלא הבחנה בין סוגי מושאים), תיאור (בלא הבחנה בין סוגי תיאורים), לוואי, תמורה
- הקשרים הלוגיים בין חלקים במשפט ובין יחידות שיח: השוואה ועימות, ויתור (כולל ניגוד), זמן, סיבה, תכלית ותנאי
- המרות - דיבור ישיר ודיבור עקיף, שינוי סדר מילים, המרות מסוג משפט אחד לאחר. יודגש הקשר בין מבנה לתפקוד.
- תקינות בהתאם התחבירי

¹⁹ ראו סעיף 3: התלקיט ככלי להוראה ולהערכה חלופית בעברית: הבנה, הבעה ולשון

9. היבחנות ב"עולם הישן" (טרום ארגון הלמידה החדש)

ההנחיות להיבחנות ומפרט התכנים לשאלונים בעברית: 210, 011107 (שאלון א) ו-211, 011108 (שאלון ב) לא השתנו והן תהיינה תקפות עד אשר לא תינתן עוד אפשרות להיבחן בשאלונים אלה, בהתאם להנחיות אגף הבחינות והאגף לחינוך על יסודי.

מפרטי התכנים לשאלוני "העולם הישן" נמצאים ב[חוזר מסמכי ההלימה](#) מספטמבר 2014.

10. ספרי הלימוד וחומרי הלמידה המאושרים לחטיבות העליונות

ספר הלימוד / סביבת הלימוד	מחברות/ות	הוצאה לאור
בציר הלשון	א' ברגר	מודן הוצאה לאור
	א' ברגר, ט' אהרן	
שפה משותפת – חוברת העשרה לספר בציר הלשון		
בשבילי הטקסט	נ' גנאל וק' נשר שרעבי	שרי הוצאה לאור
שיאי לשון	ד' לוי, מ' דלל	רכס הוצאה לאור
שיאי לשון – חוברת העשרה		
לשון לתיכון – הילקוט הדיגיטלי	מטח	מטח
לשון לתיכון – חוברת נלווית לאתר הקורס		
שאלה של טקסט - הבנה והבעה לבית הספר העי"ס	ר' גדיש, ס' חרוב, נ' פרילוק, ר' רוזנר	משרד החינוך

11. הפורטל הפדגוגי למורים לעברית בחטיבות העליונות

[הפורטל הפדגוגי](#) שואף להיות ארון הספרים והמרכזייה הפדגוגית הווירטואלית של המורה לעברית בחטיבות העליונות. הפורטל הוא מאגר עדכני של חומרי למידה, יחידות הוראה, משימות הערכה ומבחנים, כמו גם של כלי עזר למורה, ספרות מקצועית, תוכניות מוקלטות, הרצאות, מצגות, מאגרי מידע וחומרי העשרה רבים.

12. קהילת המורים לעברית

המורים לעברית בארץ הם קהילה רבת כוח והשפעה על עתיד הנוער. אנו מזמינים את כל המורים לעברית להצטרף לקהילת המורים לעברית בגוגל. בקהילה אפשר לשתף בחומרים, לקבל הודעות ולשאול שאלות. הודעות המתפרסמות בקהילה יגיעו ישירות לתיבת הדוא"ל שלכם.

תהליך ההרשמה לקהילת המורים:

◀ לחצו על הקישור הבא: <https://groups.google.com/forum/#!forum/eduivrit>

◀ לחצו על "הצטרף לקבוצה".

◀ בתיבת הטקסט שתיפתח בחרו את האופן שבו יישלחו אליכם ההודעות.

◀ לחצו על "הצטרף לקבוצה זו".

13. הדרכת המורים לעברית בחטיבה העליונה

תפקידה של ההדרכה הבית-ספרית בשנה"ל תשע"ח היא לייעל את ההוראה בשיעורי העברית בהתאם לעקרונות תוכנית הלימודים, לשינויים בארגון הלמידה ועל סמך מחקר מתפתח בהוראת שפה. אגב כך, ההדרכה משלימה את ההשתלמויות ונותנת מענה לצרכים ייחודיים של כל אחד מצוותי המורים.

מדריכות ארציות

שם	תפקיד	טלפון	דוא"ל
ד"ר עליזה עמיר	רכזת הדרכה ארצית, מנהלת תוכנית שלהב"ת	052-3529006	lizamir62@gmail.com
מרים רבינוביץ'	מדריכה ארצית, מנהלת מיזם הכתיבה	052-4578471	miriamrab18@gmail.com
עדה מאורי	מדריכה ארצית להבעה בעל-פה	054-5429865	adam4aori@gmail.com
ענבל גורן	מדריכה ארצית - החממה הפדגוגית, פיתוח והערכה	050-2626021	goreninbal@gmail.com
ד"ר נורית גנץ	מדריכה ארצית להוראת עברית (הבנה, הבעה ולשון) לבגרות לעולים החדשים	050-6842053	dnganz@bezeqint.net
אורית זיו	מדריכה ארצית, תקשוב והטמעת פדגוגיה דיגיטלית	052-3227654	oritviv13@gmail.com
אביבה משה-אוריגד	מדריכה ארצית להוראת העברית באגף שח"ר	050-6907606	avivas3@walla.co.il

מדריכות מרכזות

מחוז	שם	טלפון	דוא"ל
דרום	סמדר הליבני	052-9288211	smadarhal@gmail.com
תל אביב	דליה זילברמן	052-6166637	zilberman@glil-yam.org.il
מרכז	ד"ר עליזה עמיר	052-3529006	lizamir62@gmail.com
מנח"י	שושי סגל	050-6280385	segalshosh@gmail.com
ירושלים	רותי אוזרת	054-4885505	rutiavizrat@gmail.com
חיפה	יהודית שכטר	054-7299536	yehudit.shechter@gmail.com
צפון	הלה אתקין	054-4534006	hilllatk@gmail.com
התיישבותי	אביגיל סער	052-4267692	savigael@netvision.net.il

14. ההשתלמויות

פירוט מערך ההשתלמויות יישלח אליכם על ידי המדריכות המרכזות ופורסם גם [באתר הפיקוח על הוראת העברית](#). מכל ביתספר יישלח נציג אחד לפחות להשתלמות.

במסגרת ההשתלמות ייכללו בין השאר התכנים האלה:

- שימוש בכלים דיגיטליים בשיעורי העברית
- הכתיבה הממוזגת
- כתיבה ארוכת טווח
- הבעה בע"פ – דיבור בציבור
- התלקיט ככלי להוראה ולהערכה
- תכנים לשוניים חדשים-ישנים בארגון הלמידה החדש
- התאמת התכנים להוראה בכיתות האגף לנוער בסיכון

15. כתיבת עבודת גמר בהיקף 5 יח"ל

כתיבת עבודת גמר היא תהליך למידה משמעותי בדגש מחקרי. היא מתבססת על עקרונות הלמידה האוטנטית, ומאפשרת התמודדות עם סוגיה לימודית מעמיקה ומאתגרת שמעבר לנלמד בבית הספר ובתוכנית הלימודים. תלמיד המעוניין בכך רשאי לכתוב עבודת גמר בהיקף 5 יחידות לימוד (כ-450 שעות) בלשון עברית עלפי הכללים והדרישות המקצועיות שנקבעו על ידי הפיקוח לעבודות גמר באגף לחינוך על-יסודי. את הכתיבה ילווה מנחה אקדמי עצמאי המומחה לנושא. על התלמיד להתבסס על ידע מדעי עדכני ודרכי מחקר מדעיות. הגשת הצעה לעבודת גמר אפשרית החל בכיתה י לתלמידים אינטרניים בלבד.

[עבודה גמר בעברית](#) מיועדת לתלמידים המעוניינים להעמיק את ידיעותיהם בחקר השפה העברית, הבלשנות העברית וחקר השיח בעברית.

לפרטים נוספים על כתיבת עבודת גמר היכנסו לאתר [הפיקוח על עבודות הגמר](#).
אפשר לפנות לשפיה סטרוסקי, מנהלת גף הערכה חלופית ועבודות גמר באגף לחינוך על-יסודי
shifrast@education.gov.il
ולד"ר מרים וייטמן, מדריכה ארצית מטעם הפיקוח על עבודות הגמר:
miriamwe@education.gov.il
050-8695054 , 02-5203332

16. הצטרפות למאגר מעריכי בחינות הבגרות והמיצ"ב

מעריכי בחינות בגרות

המעוניינים להצטרף למאגר מעריכי **בחינות הבגרות** יירשמו [למאגר המומחים של המרב"ד](#). מעריך בחינות בגרות יהיה רק מורה העומד בתנאי הסף המפורטים [בחוזר המנכ"ל תשס"ח/ח\(א\) 8](#), 4.3–34: התנאים להעסקת עובדי הוראה כמעריכים של בחינות בגרות. יובהר כי מעריך בחינות הבגרות יהיה רק מורה לעברית בעל ניסיון בהגשה לבחינות הבגרות, בעל תואר בלשון עברית ותעודת הוראה או רישיון הוראה. כמו כן מעריך בחינות הבגרות חייב להציג אישור על השתתפות (כולל ציון) בהשתלמות מפמ"ר בשלוש השנים האחרונות ולשלט במיומנויות מחשב.

מעריכי בחינות מיצ"ב

המעוניינים להצטרף למאגר מעריכי **בחינות המיצ"ב** יעקבו אחר מכרזים והצעות עבודה [באתר ראמ"ה](#). בראשית שנה"ל תשע"ח יצא קול קורא, ובו תנאי הסף להגשת מועמדות כמעריך. יובהר כי מעריך בחינות מיצ"ב יהיה רק מורה לעברית בעל ניסיון בהוראת עברית בחטיבת הביניים, בעל תואר בלשון עברית ותעודת הוראה או רישיון הוראה. כמו כן מעריך בחינות מיצ"ב חייב להציג אישור על השתתפות וציון בהשתלמות מפמ"ר בשלוש השנים האחרונות ולשלט במיומנויות מחשב.

חוזר מפמ"ר תשע"ח: הוראת העברית בחטיבות העליונות

משרד החינוך
המזכירות הפדגוגית
אגף א שפות
הפיקוח על הוראת העברית

17. מועדי ההיבחנות והדיווח על-פי השאלונים וסמלי הדיווח

מועדי היבחנות ודיווח	אוכלוסייה	שם השאלון	סמל	
חורף	קיץ			
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% נבחנים כלליים	11281	העולם החדש על פי הרפורמה למידה משמעותית
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% נבחנים מותאמים	11281 מותאם	
✓		עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% כבדי שמיעה וחירשים	11281 כו"ח	
✓		עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% כלליים ומותאמים	11281 מתוקשב	
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון, שאלון 30% נבחני משנה ואקסטרניים (+מותאם)	11282	
✓	✓	סמל דיווח על הציון הבית-ספרי 30% נבחנים כלליים	11283	
✓		סמל דיווח על תיק העבודות במיזם הכתיבה נבחני המיזם	11287	
✓	✓	עברית: לשון לנבחני תוכנית מיזם הכתיבה נבחני המיזם	11271	
✓	✓	עברית: לשון לנבחני תוכנית מיזם הכתיבה נבחני המיזם המותאמים	11271 מותאם	
✓	✓	הבנה, הבעה ולשון, שאלון 70% לעולים חדשים (+מותאם)	11284	
✓		הבנה, הבעה ולשון, שאלון 30% לעולים חדשים משנה ואקסט'	11272	
✓	✓	סמל דיווח על הציון הבית-ספרי 30% לעו"ח	11273	
✓		חינוך טכנולוגי: ציון בית-ספרי על 90 שעות לימוד	11183	
✓		חינוך טכנולוגי: שאלון מפמ"ר על 90 שעות לימוד במוסדות לא מוכרים	11182	
✓		עבודות חקר בהיקף 2 יח"ל וחלוצי הערכה	11288	
✓		עבודת גמר בלשון עברית בהיקף 5 יח"ל	11589	
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון – שאלון א (+) נבחני משנה	011107	עולם ישן
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון – שאלון א (+) אקסטרניים	210	
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון – שאלון ב נבחני משנה	011108	
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון – שאלון ב נבחני משנה	011108 מותאם	
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון – שאלון ב אקסטרניים	211	
✓	✓	עברית: הבנה, הבעה ולשון – שאלון ב - אקסטרניים	211 מותאם	
✓		הבנה, הבעה ולשון – שאלון א לעולים חדשים (+מותאם)	011105	
✓		הבנה, הבעה ולשון – שאלון א לעולים חדשים (+מותאם) נבחני משנה	212	
✓		הבנה, הבעה ולשון – שאלון ב לעולים חדשים (+מותאם) אקסטרניים	011106	
✓		הבנה, הבעה ולשון – שאלון ב לעולים חדשים (+מותאם) נבחני משנה	213	